

לקוטי תורה • פרשת במדבר • מאמר 9

וארשתיך לי לעולם

וארשתיך לי לעולם

כל נשמה היא כלה, המשתוקקת לה: "כלה נאה וחסודה" — באמצעות התורה והתפילה, האותיות האלוקיות שהן "חצרות הוי"; וכן "כלה כמות שהיא", אפילו חגרת או סומא — באמצעות התבוננות בה' כפי שהוא למעלה מכל העולמות, התבוננות נעלית כל כך עד שהיא מגיעה אל הלב הגשמי. האירוסין שהושע מתאר באמצעות תורה, צדקה ואמונה מובילים אל ה"לעולם" העתידי ואל הנישואין, שהם ידיעת ה'.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/9

הנקודה

כל נשמה היא כלה, המשתוקקת לה: "כלה נאה וחסודה" — באמצעות התורה והתפילה, האותיות האלוקיות שהן "חצרות הוי"; וכן "כלה כמות שהיא", אפילו חגרת או סומא — באמצעות התבוננות בה כפי שהוא למעלה מכל העולמות, התבוננות נעלית כל כך עד שהיא מגיעה אל הלב הגשמי. האירוסין שהושע מתאר באמצעות תורה, צדקה ואמונה מובילים אל ה"לעולם" העתידי ואל הנישואין, שהם ידיעת ה'.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הבטחתו של הושע, "וארשתיך לי לעולם", פותחת את המאמר. כנסת ישראל, וכל נשמה, היא כלה — מלשון "כלתה נפשי", כלומר נכספת: בדומה ללהבה, הנשמה שואפת כלפי מעלה אל מקורה, אף שהיא נמצאת בגוף בניגוד לרצונה. שני השבחים של כלה המופיעים בגמרא מבטאים שני סוגים של כיסופים. "כלה נאה וחסודה" נכספת ל"חצרות הוי" — האותיות האלוקיות שבאמצעותן נמשכים חיות לעולמות, ושבעולם הזה הן אותיות התורה והתפילה. עבודה באמצעות האותיות בלבד היא חצר שאין לה גג; עבודה הכוללת את השכל, בהבנת משמעות התפילה והתורה הפנימית, היא בית מקורה. "כלה כמות שהיא", שנשלטת בידי הנפש הבהמית, אינה יכולה להשתוקק לה' כמקור החיות, אך התבוננות בו כפי שהוא למעלה אפילו מסובב כל עלמין מעוררת את הלב הגשמי עצמו. האירוסין בהווה עולים ויורדים; ה"לעולם" הוא לעתיד לבוא. האירוסין הם לימוד התורה, אור מקיף בדומה לטבעת הקידושין; צדקה, משפט ורחמים פודים את הנשמה; ומי שאינו יכול לעשות לא את זה ולא את זה, די לו באמונה. הנישואין — "וידעת את הוי" — הם איחוד שלם באמצעות התורה.

מבנה

1	הנשמה ככלה	11
כנסת ישראל וכל נשמה הן כלה המשתוקקת לה', כשהיא נתונה בגוף בניגוד לרצונה; שתי הכלות שבגמרא מקבילות לשני חלקי הפסוק בתהילים פד, ג; האותיות נקראות "אבנים".		
2	האותיות כאבנים	21
כל הנבראים באים מאותיות דיבורו של ה', ונחשבים לדומם ביחס למקורם באצילות; וגם אצילות עצמה אינה אלא אותיות והארה ביחס לאין סוף עצמו.		
3	מדוע המקור נקרא חצרות	31
כשם שהדיבור מעביר את השכל אל השומע, כך האותיות האלוקיות מעבירות את האור והחיות של ה' אל העולמות; הן מעבר, בחצר החיצונה ובחצר הפנימית.		
4	נפשי נכספה לחצרות	41
מלכות דאצילות, מקור הנשמות, נכספת לשורשה לאחר ירידתה לעולמות התחתונים; באדם, אותיות התורה והתפילה הן החצרות; ישנן שתי מדרגות — חצר ובית.		

5	חצר ובית בעבודת ה'	51
	התמקדות באותיות בלבד היא חצר ללא גג, החשופה למחשבות זרות; השקעת השכל בהכנת משמעות התפילה ובפנימיות התורה היא בית מקורה. זוהי "כלה נאה וחסודה".	
6	למעלה מכל העולמות	7-61
	על הכלה ה"חגרת או סומא", שהנפש הבהמית שולטת בה, להתבונן באמונה אמיתית בכך שהי' הוא למעלה הן מממלא כל עלמין והן מסובב כל עלמין, המתארים רק את אופן ההשפעה שלו; התבוננות זו מציתה את הלב.	
7	לב ובשר; הסוכה הנופלת	81
	מכיוון שההתבוננות היא בעצמות ה', היא מגיעה אל הלב והבשר הגשמיים; האירוסין בהווה, שעליהם נאמר "סוכת דוד הנופלת", עולים ויורדים, ואילו ה"לעולם" הוא לעתיד לבוא — משמעות הבקשה "קדשנו במצוותיך".	
8	אירוסין באמצעות התורה	10-91
	"את הוי' האמרת": לימוד התורה גורם ל"אמירה" של ה', שהכל פיה הוא אור מקיף, בדומה לטבעת הקידושין; הוא מקדש את האדם לשמים וקושר אותו לה' לבדו.	
9	צדקה, משפט, אמונה וידיעה	111
	צדקה פודה את הנפש האלקית; משפט ורחמים דנים את הרע שבפנים ופודים את הנשמה; אמונה מקדשת גם את מי שאינו יכול ללמוד או לתת; ו"יודעת את הוי'" הם הנישואין — איחוד אמיתי ושלם באמצעות התורה.	

מושגים

כלות הנפש כלות הנפש	מקיף מקיף / אור מקיף
כיסופים לה' עזים כל כך, עד שהנשמה כביכול מתכלה ונכללת בו. מלשון "כלתה", הנשמה נקראת כלה.	אור המקיף ואינו נכנס פנימה. הבל הדיבור של התורה הוא מקיף עבור הנשמה, ששורשה ב"הכל פי", בדומה לטבעת האירוסין.
שתי הכלות כלה נאה וחסודה / כלה כמות שהיא	סובב כל עלמין ולמעלה ממנו סובב כל עלמין
שני השבחים לכלה שבגמרא, "נאה וחסודה" ו"כמות שהיא", נעשים לשני סוגי נשמות: האחת שבה הנפש האלקית דומיננטית, והשנייה היא "חגרת או סומא", שהנפש הבהמית שולטת בה.	האור המקיף את כל העולמות עדיין קשור אליהם כמקור חיותם. עצמות ה' היא למעלה אפילו ממנו, וההתבוננות בה היא המעוררת את הלב הגשמי.
חצר ובית חצר / בית	אירוסין ונישואין קדושין / נשואין
שניהם בנויים מ"אבנים" — אותיות. החצר, שאין לה גג, היא עבודה באמצעות האותיות בלבד; הבית המקורה הוא עבודה שבה השכל מושקע בהכנת התורה ובפנימיותה.	הקשר עם ה' בהווה הוא אירוסין שעדיין עולים ויורדים; הנישואין, "יודעת את הוי'", הם האיחוד האמיתי והשלם.

קטע 1 • 11

הנשמה ככלה

1 וארשתיך לי לעולם¹.² וארשתיך לי בצדק³ כוי וארשתיך כוי. (עיינ רבות בא ס"פ י"ח. תרומה פל"ג קרוב לס"פ. ובפי עקב גבי ד"א [דבר אחר] ושמר לך).

"וארשתיך לי לעולם; וארשתיך לי בצדק" וכו', "וארשתיך" וכו'. (ראו מדרש רבה, בא, סוף פרק י"ח; תרומה, פרק ל"ג, סמוך לסופו; ובפרשת עקב, על "דבר אחר: ושמר לך").

המאמר פותח בהושע ב, כא-כב, מן ההפטרה של פרשת במדבר, שבה ה' מבטיח לארס את ישראל אליו לעולם, בצדק, במשפט, בחסד, ברחמים ובאמונה. ההערה שבסוגריים מפנה לשלושה מקומות במדרש רבה הדורשים את האירוסין האלה.

הנה כנסת ישראל שהיא מקור כל נשמות ישראל נקי כלה ע"ש הפסוק כלתה נפשי^{4,5}. כמ"ש ואל אישך תשוקתך.

והנה כנסת ישראל, שהיא מקור כל נשמות ישראל, נקראת כלה, על שם הפסוק "כלתה נפשי", כמו שנאמר: "ואל אישך תשוקתך".

כנסת ישראל היא המקור הכללי שממנו באה כל נשמה יהודית. היא נקראת כלה על שם המילה "כלתה", שפירושה נכספה, בתהילים פד, ג: כלה היא מי שכל ישותה עורגת לאהובה, כפי שנאמר לאישה בבראשית ג, טז: "ואל אישך תשוקתך".

כי תשוקתה לדבקה במקורה וחיי החיים ית' בכלות הנפש וכמ"ש אלקים אל דמי לך^{6,7,8,9}. אל תחרש ואל תשקוט אל

כי תשוקתה היא לדבוק במקורה ובחיי החיים, יתברך, בכלות הנפש ממש; וכמו שנאמר: "אלקים, אל דמי לך, אל תחרש ואל תשקוט, אל".

תשוקתה היא לדבוק במקורה, ה', שהוא "חיי החיים", בכלות הנפש: כיסופים עזים כל כך, עד שהנפש כביכול כלה ומתבטלת בו. תהילים פג, ב מבטא את הגעגוע חסר המנוחה הזה, שאינו נדם לעולם.

(ע' [עיינ] בזהר ח"א [חלק א'] קע"ח ב' ע"ז ב' פ"ו ב'. ח"ב [חלק ב'] ק"מ א' רנ"ו ב'), וכן בפרטות נשמות כאו"א [כל אחד ואחד] מישראל

(ראו בזהר, חלק א, קע"ח ע"ב; ע"ז ע"ב; פ"ו ע"ב; חלק ב, ק"מ ע"א; רנ"ו ע"ב). וכך גם בפרט, בנשמות של כל אחד ואחת מישראל:

במקומות אלה בזהר מתפרש הפסוק "אל דמי לך" כהתעוררות בלתי פוסקת מלמטה של כנסת ישראל אל האור שלמעלה. מכאן עובר המאמר מן המקור הכללי של הנשמות אל נשמתו של כל יהודי ויהודייה.

הנה כתיב נר אלקי נשמת אדם¹⁰ שיש בטבעה לעלות למעלה כאור הנר וכשלהבת העולה מאליה לדבקה בו ית' בכלות הנפש ממש.

הנה נאמר: "נר ה' נשמת אדם"; שכן טבעה לעלות למעלה כאור הנר, וכשלהבת העולה מאליה, כדי לדבוק בו יתברך בכלות הנפש ממש.

משלי כ, כז מדמה את הנשמה ללהבת הנר, שטבעה לנער כלפי מעלה, כאילו היא מבקשת להיפרד מן הפתילה. כך גם כל נשמה נמשכת מטבעה כלפי מעלה כדי לדבוק בה', עד כדי כלות הנפש ממש.

אך והוא ימשול בך שבע"כ [שבעל כרחך] אתה חי¹¹ והחיות רצוא ושוב¹² לירד ולהתלבש בגוף ולכן גם למטה אחר התלבשותה בגוף הנה זהו עיקר עבודת האדם להיות נכספה וגם כלתה נפשו ממש אליו ית'.

אך [נאמר:] "והוא ימשול בך", שכן "על כורחך אתה חי", ו"החיות רצוא ושוב" — לרדת ולהתלבש בגוף. לכן גם למטה, לאחר שהתלבשה בגוף, עיקר עבודת האדם הוא שנפשו תשתוקק אליו יתברך ממש, ואף תכלה אליו.

המשך הפסוק לאישה, "והוא ימשול בך", יחד עם מאמר המשנה "על כורחך אתה חי", מלמדים שהנשמה נתונה בגוף אף שהיא נמשכת כלפי מעלה. את הפסוק ביחזקאל "והחיות רצוא ושוב" דורשים כאן במשמעות של החיות הרוחנית, שרצה ושבה: כל ריצה כלפי מעלה מלווה בחזרה אל הגוף. לכן עיקר עבודת האדם בעולם הזה הוא להביא את נפשו לכיסופים המתוארים בתהילים פד, ג: "נכספה וגם כלתה נפשי".

והנה יש שני בחי' בענין כלות הנפש וזהו הענין של שני בחי' כלה שהוזכרו בגמרא (פ"ב [פרק ב'] דכתובות)

והנה יש שתי בחינות בענין כלות הנפש, וזהו עניינן של שתי בחינות כלה שהוזכרו בגמרא (פרק ב בכתובות):

לכיסופים יש שתי דרגות. אדמו"ר הזקן מקביל אותן לשני אופני השבח לכלה המובאים בגמרא, כתובות פרק ב (ז' ע"א).

כלה אחת היינו כלה נאה וחסודה וע"ז נאמר כלתה נפשי לחצרות ה' (רבות ויחי פצ"ט קרוב לר"פ, נשא רפ"י ס"פ י"ג גבי ביום הששי קערת כסף).¹³

כלה אחת היא "כלה נאה וחסודה", ועל כך נאמר: "כלתה נפשי לחצרות הוי" (מדרש רבה, ויחי, פרק צ"ט, סמוך לתחילתו; נשא, תחילת פרק י', וסוף פרק י"ג, על "ביום הששי", "קערת כסף").

השבח של בית הלל, "כלה נאה וחסודה", מייצג את הדרגה הראשונה: הנשמה הכוספת ל"חצרות הוי", בחלקו הראשון של תהילים פד, ג. גם מדרשי רבה המצוינים מפרשים את "כלתה" ככיסופים ותשוקה.

והבי' כלה כמות שהיא¹⁴ אפי' [אפילו] חגרת או סומא ע"ז נאמר לבי ובשרי ירננו אל¹⁵ אל חי.

והשנייה היא "כלה כמות שהיא", אפילו [אם היא] חגרת או סומא; ועל כך נאמר: "לבי ובשרי ירננו אל אל חי".

שבחה של בית שמאי, "כלה כמות שהיא", תקף גם כאשר, כפי שהגמרא מקשה, היא חגרת או סומא; היא מייצגת נשמה שמצבה פגום. לה שייך חלקו השני של הפסוק, "לבי ובשרי ירננו אל אל חי", שהמאמר מבאר בסעיף ג'.

וביאור הענין כי הנה האותיות נק' אבנים וצירופיהם נקראו בתים וחצרות כמ"ש בספר יצירה שתי אבנים בונות שני בתים¹⁶ כו' לפי שהאותיות הדבור שבאדם נחשבות לבחי' דומם לגבי מהות השכל.^{17, 18, 19}

ביאור העניין: האותיות נקראות "אבנים", והצירופים שלהן נקראים "בתים" ו"חצרות", כמו שכתוב בספר יצירה: "שתי אבנים בונות שני בתים" וכו'; שכן אותיות הדיבור שבאדם נחשבות לבחינת דומם ביחס למהות השכל.

כדי להסביר את "חצרות" שבפסוק, אדמו"ר הזקן משתמש בדימוי מספר יצירה, שבו האותיות הן "אבנים" והצירופים שלהן הם "בתים". האותיות נקראות אבנים, משום שהדיבור, בהשוואה לשכל החי שהוא מבטא, דומה לדומם — הנמוך שבממלכות הבריאה.

קטע 2 • 21

האותיות כאבנים

2 והנה ריבוי התחלקות העולמות לאין מספר לכמה מיני רבבות מדרגות חלוקות זו מזו כמ"ש ועלמות אין מספר²⁰

והנה, ריבוי החלוקות בעולמות הוא לאין מספר, לסוגים רבים מספור של מדרגות הנבדלות זו מזו, ככתוב: "ועולמות אין מספר".

העולמות נחלקים לאינספור מדרגות, שכל אחת נבדלת מחברתה. אדמו"ר הזקן שומע במילה "עולמות", שבשיר השירים ו, ח, את המילה "עולמות": העולמות הם "אין מספר".

וכן מלאכים ונשמות הצדיקים שאין חב"ד [חכמה בינה ודעת] ומדות של זה דומה לזה כולם הם נמשכים ונשפעים מבחינת צירופי אותיות דבר ה' המהוה אותם מאין ליש שהם בבחינת דומם לגבי מהות מקור חוצבה שבעולם האצילות

וכן גם המלאכים ונשמות הצדיקים, שאין החב"ד והמדות של זה דומים לאלה של זה, כולם נמשכים ונובעים מבחינת צירופי האותיות של דבר ה', המחיה אותם מאין ליש. אותיות אלה הן בבחינת דומם ביחס למהות המקור שממנו נחצבו, שבעולם האצילות.

גם המלאכים ונשמות הצדיקים נבדלים זה מזה בשכל וברגש. כולם באים לידי מציאות מצירופי האותיות של דבר ה' המחיה, והאותיות הללו, ביחס למקורן באצילות, הן כמו דומם ביחס לחי.

(ע' [עיינ] באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה ויעש דוד שם ועמ"ש בפ' בראשית בד"ה ולהבין בתוספת ביאור ענין וייצר כו' ועמ"ש"ל [ועיינ מה שכתוב לעיל] ע"פ והיה מספר בני ישראל בענין ארץ לא שבעה מים).

(ראו באגרת הקודש, בדיבור המתחיל "ויעש דוד שם"; וכן מה שנכתב בפרשת בראשית, בדיבור המתחיל "ולהבין", בביאור נוסף לענין "וייצר" וכו'; וראו גם מה שנכתב לעיל על הפסוק "והיה מספר בני ישראל", בענין "ארץ לא שבעה מים").

ההערה מפנה את הקורא לשלושה דיונים קשורים: איגרת הקודש על "ויעש דוד שם", מאמר בפרשת בראשית על "וייצר", ומאמר מוקדם יותר על "והיה מספר בני ישראל" (הושע ב, א), בענין "ארץ לא שבעה מים" (משלי ל, טז).

והנה גם מקורן ושרשן בעולם האצילות דאיהו וגרמוהי חד שהם בחינת אלקות ואור א"ס ב"ה מופשט מכל בחי' גדר ומדה וגבול על כל זה מאחר

והנה, גם מקורן ושרשן בעולם האצילות, שבו "הוא וכליו אחד", והם בבחינת אלקות ואור אין סוף ברוך הוא, מופשטים מכל גדר, מידה וגבול; ואף על פי כן, מאחר ש

גם מקור האותיות הללו באצילות, שבה "הוא וכליו אחד", הוא אלקות ואור אין סוף, שאינם מוגבלים בשום גבול או מידה. בהמשך מוסבר כיצד מקור בלתי מוגבל כזה יכול בכל זאת להוליד עולמות מחולקים.

שהם מקור לבחי' העולמות שנמשך מהם למטה יש שם למעלה בכח כל כך כחות והמשכות שיתהווה מהם בחי' התחלקות העולמות בפועל ממש

שהם מקור העולמות הנמשכים מהם למטה, יש בהם למעלה, בכוח, כוחות והמשכות רבים כל כך, שמהם תתהווה בפועל ממש חלוקת העולמות.

מכיוון שאצילות היא מקור העולמות, כבר כלולים בה בכוח כל הכוחות וההמשכות שמהם יתהוו בפועל העולמות הנבדלים. החלוקה שלהם קיימת שם קודם שהיא יוצאת אל הפועל.

(ועד"ז יובן מ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה איהו וחיוהי וקרוב לומר שגם האלפים ורבבות עלמין דיתבין בגלגלתא כו' אינן עלמין ממש כו' ור"ל [ורוצה לומר] שהם ג"כ בחי' אותיות שכשימשכו למטה יתהווה מהם כ"כ [כל כך] עלמין בפועל ממש)

(ועל דרך זה יובן מה שנכתב באגרת הקודש, בדיבור המתחיל "איהו וחיוהי": קרוב לומר שגם האלפים ורבבות העולמות היושבים בגלגלתא וכו' אינם עולמות ממש וכו'. כלומר, גם הם בבחינת אותיות, שכאשר יימשכו למטה יתהוו מהם בפועל ממש עולמות רבים כל כך).

אותו רעיון מסביר את הנאמר באגרת הקודש, באגרת על "איהו וחיוהי": "אלפים ורבבות עולמות" הנמצאים בגלגלתא, בחינה שבכתר, עדיין אינם עולמות ממש. הם "אותיות", שכאשר הן נמשכות למטה, מתהווים מהן עולמות רבים כל כך.

וכמשל אותיות הדבור בעודן בכח חכמתו ולגבי א"ס ב"ה עצמו הסובב כל עלמין גם הם נקראים בחי אותיות שהוא בחינת דומם כאבנים שהן במדרגה תחתונה שב"עשי [שב"עשיה] כמ"ש כולם בחכמה עשית.²¹

והרי זה כמו אותיות הדיבור כשהן עדיין בכוח חכמתו; וביחס לאין סוף ברוך הוא עצמו, הסובב כל עלמין, גם הן נקראות בחינת אותיות, שהיא בחינת דומם, כאבנים שהן במדרגה התחתונה בעשיה, ככתוב: "כולם בחכמה עשית".

המקורות הללו דומים לאותיות שעדיין שמורות במחשבתו של אדם, לפני שהוא מדבר. ואף על פי כן, ביחס לאין סוף עצמו, גם המקורות הנעלים הללו אינם אלא "אותיות", דוממים כאבנים, המדרגה הנמוכה ביותר בעשיה. תהילים קד, כד רומז לכך באומרו "כולם בחכמה עשית": הוא משתמש בפועל "עשית" ביחס למה שנעשה בחכמה.

שאפילו בחינת ומדרגת חכמה נחשבת לבחי' עשייה גשמיות אצלו ית' (כמ"ש בלק"א [בלקוטי אמרים]), ומה שנק' בחי' אלקות היינו שהם בחי' אלקות שהם בחי' א"ס ב"ה שלא נתצמצם ונגבל בבחי' כלי.

שאפילו בחינת ומדרגת חכמה נחשבת לפניו יתברך לעשיה גשמית (כמו שמבואר בלקוטי אמרים). ומה שהם נקראים בחינת אלקות, הכוונה היא שהם בבחינת אלקות, כלומר בבחינת אין סוף ברוך הוא, שלא הצטמצם ולא הוגבל בבחינת כלי.

לפני ה' אפילו חכמה, הגבוהה שבכוחות השכל, נחשבת ל"עשיה" גשמית, כפי שמבואר בלקוטי אמרים (התניא). אצילות נקראת אלקות רק מפני שהאור שבה אינו מצטמצם בתוך כלי מגביל.

אבל אינם בערך א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו ממש רק הארה וזיו המתפשט מעצמות א"ס ב"ה וכמשל זיו השמש המתפשט מגוף השמש כמ"ש במ"א.

אך אין הם בערך לאין סוף, ברוך הוא, עצמו ובכבודו ממש; הם רק הארה וזיו המתפשטים מעצמות אין סוף, ברוך הוא, כמו זיו השמש המתפשט מגוף השמש, כפי שנתבאר במקום אחר.

ובכל זאת, אצילות אינה עצמותו של ה' עצמו, אלא רק הארה ממנה, כשם שזיו השמש הוא רק אור המתפשט מגוף השמש. הדבר מכין את הקרקע לשלב הבא: כיצד הארה כזאת מתגלה באמצעות "אותיות".

קטע 3 • 31

מדוע המקור נקרא חצרות

3 וכמו בדבור האדם עם היות שאין ערך בו לגבי מהות שכלו על כל זה הארת השכל מתפשט ומתגלה בדבורו ואי אפשר להשכיל לזולתו כ"א דרך העברת הקול ודבור.

וכך גם בדיבורו של אדם: אף שאין לו כל השוואה למהות שכלו, בכל זאת הארה מן השכל מתפשטת ומתגלה בדיבורו; ואי אפשר להקנות הבנה לזולת אלא באמצעות העברת הקול והדיבור.

הדיבור אינו דומה כלל לשכל שמאחוריו, ובכל זאת הוא נושא ניצוץ ממנו. הוא גם הדרך היחידה שבה רעיון יכול לעבור מתודעה אחת לאחרת.

והדבור שלו נעשה שכל לחבירו. כך כביכול הארת עצמות א"ס ב"ה מתגלה ע"י בחי' אותיות ודיבורו נעשה שכל אצל חברו. כך גם, כביכול, הארה מעצמות אין סוף מתגלה באמצעות בחינת האותיות, מה שהיה דיבור אצל המדבר נעשה שכל אצל המאזין. באותו אופן, כביכול, הארה מעצמות ה' מתגלה באמצעות "אותיות" אלו. |

שהם הם מקורי ושרשי המשכת החיות מאור א"ס ב"ה להתלבש ולהשפיע החיות בעולמות עליונים ותחתונים ובחי' אותיות שבעולם העליון

שהן עצמן המקורות והשורשים להמשכת החיות מאור אין סוף, להתלבש ולהשפיע חיות בעולמות העליונים והתחתונים. ובחינת האותיות שבעולם העליון,

האותיות האלו הן הערוצים שבאמצעותם נמשכת חיות מאור אין סוף אל כל העולמות, העליונים והתחתונים. המשפט ממשיך לתאר את האותיות של כל עולם עליון. |

שהוא מדרגה תחתונה שבו נעשה בחי' ראש ושכל לעולם שלמטה ממנו וכמ"ש בד"ה ועתה יגדל נא^{22,23} גבי כאשר דברת לאמר,

שהיא הדרגה התחתונה שבו, נעשית בחינת ראש ושכל לעולם שמתחתיו, וכמו שמוסבר במאמר המתחיל "ועתה יגדל נא", על המילים "כאשר דיברת לאמר".

האותיות של עולם עליון, שהן הדרגה התחתונה בו, נעשות ה"ראש" והשכל של העולם שמתחתיו, כשם שדברי המדבר נעשים שכל אצל המאזין. כאן הכוונה למאמר על תפילתו של משה "ועתה יגדל נא" (במדבר יד, יז), על המילים "כאשר דיברת לאמר". |

ולכן נקרא בחי' מקור ושורש המשכת החיות בשם חצרות שדרך שם עובר החיות והשפעה שמשפיע לנבראים. ויש בהם ב' בחי' המשכות.

ולכן המקור והשורש להמשכת החיות נקרא "חצרות", שכן דרכן עוברים החיות והשפעה שהוא משפיע לנבראים. ויש בהן שתי בחינות של המשכה:

מכיוון שהאותיות האלה הן המעבר שדרכו זורמת החיות לנבראים, הן נקראות "חצרות" — השטח הפתוח שעוברים בו בדרך אל הבית. הזרימה דרכן היא משני סוגים. |

אחד הוא לחיצוניות העולמות ונקי חצר החיצונה והב' הוא לפנימית העולמות שהם בחי' אותיות התורה והתפילה ונשמות הצדיקים ונקי חצר הפנימית נוכח בית המלך:²⁴

האחת היא לחיצוניות העולמות, והיא נקראת "החצר החיצונה"; והשנייה היא לפנימית העולמות, שהיא בחינת אותיות התורה והתפילה ונשמות הצדיקים, והיא נקראת "החצר הפנימית, מול בית המלך".

זרימה אחת מקיימת את החיצוניות של העולמות ונקראת "החצר החיצונה". האחרת מקיימת את פנימיותם — את אותיות התורה והתפילה ואת נשמות הצדיקים; היא נקראת "החצר הפנימית, מול בית המלך", כלשון אסתר ה, א. |

קטע 4 • 41

נפשי נכספה לחצרות

4 ב וזהו כלתה נפשי לחצרות^{25,26} ה' נפשי הוא מקור נשׁי [נשמות ישראל] שהיא מלכות דאצילות

המתלבשת בבי״ע וחפצה ותשוקתה להיות במקורה ושרשה

2. וזהו [פירוש] "נפשי כלתה לחצרות הוי״ו". "נפשי" היא מקור נשמות ישראל, מלכות דאצילות המתלבשת בבריאה, יצירה ועשיה; רצונה ותשוקתה להיות במקורה ובשורשה

סעיף 2 מתחיל לבאר את תהילים פד, ג. "נפשי" היא מקור כל נשמות ישראל — מלכות דאצילות, המתלבשת בשלושת העולמות התחתונים, בריאה, יצירה ועשיה, כדי להחיות אותם, ומשתוקקת לחזור לשורשה.

באצילות אשר שם הוא החצרות ה' המשכת החיות מאור א״ס ב״ה הממשיך ומשפיע לה חיות ובירידתה למטה בבי״ע כלתה נפשה תיכף לדבקה במקורה ושרשה וחיותה.

באצילות, שבה נמצאות "חצרות הוי״ו" — המשכת החיות מאור אין סוף ברוך הוא, הממשיך ומשפיע לה חיות. וכשהיא יורדת למטה, לבריאה, יצירה ועשיה, נפשה משתוקקת מיד להידבק במקורה, בשורשה ובחיותה.

שורשה באצילות הוא "חצרות הוי״ו" — זרימת החיות מאור אין סוף, המקיימת את המלכות עצמה. לאחר שירדה לעולמות התחתונים, המלכות משתוקקת מיד להידבק שוב במקור חיותה.

וכמו שהאדם תאב לחיי נפשו כמ״ש נפשי אויתיך²⁷ כ״ו וכמ״ש במ״א²⁸ (ועי בזהר ויחי דרמ״ח ע״ב).

כמו שאדם משתוקק לחיי נפשו, כמו שכתוב "נפשי אויתיך" וגו', וכפי שמוסבר במקום אחר (וראו גם זוהר, ויחי, רמח ע״ב).

השתוקקות זו דומה להשתוקקותו של אדם לחיי שלו, ככתוב בישעיהו כו, ט: "נפשי אויתיך". התניא (פרק מד) מסביר זאת כאהבת ה' כאהבת נפשו וחיייו של האדם. הזוהר המצוטט מכנה את ה"בתים" הפנימיים והחיצוניים "חצרות הוי״ו", משום שהם עומדים באהבה ובהשתוקקות כלפי נוקבא.

וכן למטה הנה זהו בעבודת האדם לדבקה בו ית' בדבורי ומחשבות אותיות התורה והתפלה שהם הם חצרות ה' והמשכת אלקות מאור א״ס ב״ה. והנה יש שני בחי'. בחי' חצר. ובחי' בית.

וכך גם למטה: בעבודת האדם, להידבק בו יתברך באמצעות אותיות הדיבור והמחשבה של התורה והתפילה, שהן עצמן "חצרות הוי״ו" והמשכת אלקות מאור אין סוף ברוך הוא. והנה יש שתי בחינות: בחינת חצר ובחינת בית.

למטה, בעבודת האדם, אותה השתוקקות מתבטאת באותיות הדיבור והמחשבה של התורה והתפילה, שהן עצמן "חצרות הוי״ו", הערוצים להמשכת האלקות. בעבודה זו יש שתי בחינות — "חצר" ו"בית" — שהפסקה הבאה מבארת.

חצר ובית בעבודת ה'

5 ושתיהן הן בחיי אבנים רק בית הוא מקורה והחצר אין לה גג. וככה ממש יש ב' בחיי בעבודת ה'.

ושתיהן הן בחינת אבנים; אלא שהבית מקורה, ואילו לחצר אין גג. וכך ממש יש שתי בחינות בעבודת ה'.
| החצר והבית בנויים שניהם מ"אבנים", כלומר מאותיות, אלא שלבית יש גג ואילו החצר פתוחה לשמים. כך גם בעבודת ה' יש שתי בחינות.

הנה יש מי שהוא עוסק בתורה ותפלה ומכוין את לבו לאותיות שבהם לבדם כי גם זו דרך ישרה כמ"ש במ"א.

יש מי שעוסק בתורה ובתפילה ומכוון את לבו לאותיות שבהן בלבד, שכן גם זו דרך ישרה, כפי שמבואר במקום אחר.

| הבחינה הראשונה היא אדם שבעיסוקו בתורה ובתפילה מכוון את לבו לאותיות ולמילים בלבד, בלי להעמיק במשמעותן. הדברים מדגישים שגם זו דרך ראויה.

הנה אין מלובש בהם רק כח המחשבה לבד בלא כח השכליות וכיון ששכלו פנוי הרי יכול ליפול בשכלו מחשבות חוץ כמשל החצר שאין לה גג שהמטר יורד לתוכו.

באותיות הללו מלובש רק כוח המחשבה, בלי כוח השכל; וכיון ששכלו פנוי, עלולות לעלות בשכלו מחשבות זרות, כמו בחצר שאין לה גג והגשם יורד לתוכה.

| בעבודה כזאת רק כוח המחשבה מלובש באותיות, ואילו השכל נותר פנוי. שכל שאינו עסוק פתוח למחשבות תועות, כשם שחצר שאין לה גג חשופה לגשם.

לפיכך מי שהוא בעל שכל ואין מחשבתו יכולה להלביש את שכלו. הנה זאת עצתו להעמיק דעתו ושכלו לפירוש המלות שבתפלה עד מקום שידו מגעת ובעיון שכלו בעסק התורה בפרד"ס [בפרדס רמונים]

לכן מי שהוא בעל שכל, ומחשבתו אינה יכולה להלביש את שכלו, עצתו היא להעמיק את דעתו ואת שכלו במשמעות מילות התפילה, ככל יכולתו, ולעייין בשכלו בלימוד התורה בדרך הפרד"ס.

| אדם ששכלו מפותח אינו יכול להעסיק אותו במחשבה בלבד, ולכן עצתו היא להעסיקו במלואו: במשמעות מילות התפילה, ככל יכולתו, ובלימוד התורה בכל ארבעת הרבדים של פרד"ס — פשט, רמז, דרוש וסוד.

וזה נק' פנימית התורה ובחיי זו נק' בית שהוא פנימי וגם הוא מקורה שכל עצמיותו מראשו ועד רגלו מלוכש ומעוטף בו (וע' בזהר ח"ג [חלק ג'] ער"ה א' גבי המקרה במים^{29,30} כו' ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם).

וזה נקרא פנימיות התורה. בחינה זו נקראת בית, שהוא פנימי וגם מקורה, שכן כל עצמותו, מראשו ועד רגליו, מלוכשת ועטופה בו (ועיינו בזהר חלק ג, ער"ה ע"א, בעניין "המקרה במים" וכו', ובהרמ"ז שם).

העיסוק העמוק הזה נקרא פנימיות התורה, והוא ה"בית": פנימי ומקורה, והוא מקיף את האדם כולו, מראשו ועד רגליו. הוזהר המובא כאן מפרש את "קורות בית האדם" כעצמותיו, הבנויות על גבי המוח, שהוא "מים", ומוצא אותן בפסוק "המקרה במים עליותיו" (תהילים קד, ג).

וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר דאורייתא היכלא עילאה דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] דתמן יתיב מלכא והיינו פנימיות התורה שהיא פי' וטעמי התורה שמלוכש בהן חכמה עילאה רק כשמבין בפשטי התורה

וזהו שכתוב בזהר שהתורה היא "היכלא עילאה דקודשא בריך הוא, דתמן יתיב מלכא" — היכלו העליון של הקדוש ברוך הוא, שבו יושב המלך. כלומר, זו פנימיות התורה, שהם פירושי התורה וטעמיה, שבהם מלוכשת חכמה עילאה. אבל כאשר מבינים את פשטי התורה,

הוזהר מכנה את התורה "היכלא עילאה דקודשא בריך הוא, דתמן יתיב מלכא", והאדמו"ר הזקן מזהה זאת עם פנימיות התורה: פירושיה וטעמיה, שבהם מלוכשת חכמה עילאה. הבנת הפשט בלבד היא בחינה נמוכה יותר, שאותה מכנה החלק הבא.

וגם פירוש המלות שכתפלה לפי פשוטו נק' בתיים והיכלות דעשייה וכל זה הוא בחי' כלה נאה וחסודה וגם את משמעות מילות התפילה לפי פשוטן, הרי הם נקראים בתי והיכלות דעשייה. וכל זה הוא בחינת "כלה נאה וחסודה":

פשט התורה ומשמעותן הפשוטה של מילות התפילה נקראים "בתי והיכלות דעשייה": גם הם בית, אך של העולם הנמוך ביותר. כל הבחינות האלה בעבודה שייכות ל"כלה נאה וחסודה".

דהיינו מי שכל ימיו בתורת ה' חפצו ולא סר ממנה ימין ושמאל ונפשו האלקית היא העיקרית בו:^{31,32}

כלומר, מי שכל ימיו חפצו בתורת ה', ולא סר ממנה ימין ושמאל, ונפשו האלקית היא העיקרית בו.

כלה זו היא האדם שכל ימיו חפצו בתורת ה', כלשון הפסוק בתהילים א, ב, שלא סטה ממנה, ונפשו האלקית היא הדומיננטית בו. החלק הבא עובר לדון במי שסטה ממנה.

קטע 6 • 61-7

למעלה מכל העולמות

6 ג אך מי שהעביר את הדרך שהוא בחי' חגרת או סומא וכמ"ש עינים להם ולא יראו³³ ונפשו הבהמית

היא שמושלת בו וע"כ אין לו כלות הנפש לחיי נפשו האלקית מאחר

3. אבל מי שסטה מן הדרך, והוא בבחינת "חגרת או סומא", כמו שנאמר: "עיניים להם ולא יראו", ונפשו הבהמית

היא השולטת בו, ולכן אין לו כלות הנפש לחיי נפשו האלקית, מאחר ש

סעיף 3 עוסק בכלה השנייה, זו שהיא "חגרת או סומא": אדם שסטה מן הדרך, שעליו נאמר בתהילים קט"ו, ה: "עיניים להם ולא יראו". משום שנפשו הבהמית שולטת בו, הוא אינו חש כמיהה לחיי נפשו האלקית.

שהיא במאסר הגוף ונפש החיונית הבהמית. הנה זאת עצתו³⁴ להיות אעפ"כ [אף על פי כן] בבחי' כלה וע"ז

אמרו כלה כמות שהיא.³⁵

היא נתונה במאסר הגוף והנפש החיונית הבהמית: עצתו היא להיות בכל זאת בבחינת כלה; ועל כך אמרו: "כלה כמות שהיא".

נפשו האלקית כלואה בגוף ובנפש הבהמית המחיה את הגוף. ואף על פי כן, יש עצה כיצד להיות "כלה", וזהו שנאמר "כלה כמות שהיא".

כי להיותו חגרת או סומא מצד נפשו הבהמית אין זה מונע מלהיות בחי' כלה מצד נפשו האלקית ע"י

בחי' לבי ובשרי ירננו אל אל חי.³⁶

שהרי היותו חגרת או עיוור מצד נפשו הבהמית אינו מונע ממנו להיות בבחינת כלה מצד נפשו האלקית, באמצעות

הבחינה של "לבי ובשרי ירננו אל אל חי".

הפגמים שייכים לנפשו הבהמית; הם אינם מונעים מנפשו האלקית להיות כלה. הדרך לכך היא באמצעות חלקו השני של הפסוק בתהילים פ"ד, ג: "לבי ובשרי ירננו אל אל חי".

כי הנה הלב והבשר לפי שהם כלים גשמיים אינם יכולים להיות תשוקתם וחפצם למקור חיותם לאור

א"ס ב"ה המשפיע חיותם

שהרי הלב והבשר, בהיותם כלים גשמיים, אינם יכולים שתהיה כמיהתם ורצונם נתונים למקור חיותם — לאור אין

סוף ברוך הוא, המשפיע בהם חיות —

הלב והבשר הם גשמיים, ובכוחות עצמם אין הם יכולים לכמוה לאור אין סוף המחיה אותם. החלק הבא מסביר מדוע.

כי גברו הצמצוצים והמסכים ורבו למאד בהסתר ובהעלם אחר העלם ע"כ אינם נכספים וכלות לחצרות
ה' שהוא מקור חיי הנפש כ"א כאשר ירננו אל אל חי

מפני שהצמצומים והמסכים גברו והתרבו מאוד, בהסתר ובהעלם אחר העלם. לכן אין הם משתוקקים וכוספים
ל"חצרות הוי", שהן מקור חיי הנפש, אלא כאשר הם "ירננו אל אל חי".

צמצומים ומסכים רבים מסתירים את האור, בהעלם אחר העלם, ולכן הלב הגשמי אינו יכול לכסוף ל"חצרות הוי", מקור חיי הנפש. הוא
מסוגל לכך רק כאשר הוא "ירנן אל אל חי", כפי שיוסבר בחלק הבא.

והוא כאשר יתבונן באמונה האמיתית בה' שהוא למעלה מעלה מבחי' סוכ"ע³⁷ שאינו בגדר ובחי' עלמין
כלל רק לפי שכלנו הדל שאין אנו משיגים אותו אומרים עליו שהוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע.

וזהו כאשר הוא מתבונן באמונה האמיתית בה': שהוא למעלה מעלה אפילו מבחינת סובב כל עלמין, ואינו שייך כלל
לגדר ולבחינה של עולמות. אלא שבשכלנו הדל, מאחר שאין אנו משיגים אותו, אנו אומרים עליו שהוא ממלא כל
עלמין וסובב כל עלמין.

הדבר מתרחש כאשר אדם מתבונן באמונה אמיתית בכך שה' נעלה לאין שיעור אפילו מסובב כל עלמין, ושאינו שייך כלל לגדר של עולמות.
"ממלא" ו"סובב" הם תיאורים שאנו משתמשים בהם ביחס אליו רק משום ששכלנו המוגבל אינו משיג אותו.

אבל באמת הוא רם ונשא וגבוה מאד אפי' [אפילו] מבחי' סוכ"ע שהוא שייך בענין השפעה לנבראים
והמשכת החיות לאמר שבחי' ההשפעה אינה מתלבשת ונתפסת בתוך עלמין רק שהוא למעלה מהם
וסובב עליהן.

אבל באמת הוא רם ונישא וגבוה מאוד אפילו מבחינת סובב כל עלמין, השייכת לעניין ההשפעה לנבראים והמשכת
החיות: כלומר, ההשפעה אינה מתלבשת ונתפסת בתוך העולמות, אלא היא למעלה מהם ומקיפה אותם.

באמת הוא נעלה אפילו מסובב כל עלמין, משום שגם "מקיף" מתאר זיקה לנבראים: פירושו שהשפעת החיות אינה מתלבשת בתוך
העולמות, אלא נשארת למעלה מהם. ה' עצמו אינו שייך לשום זיקה כזאת.

7 והנה ענין השפעה אינו שייך כ"א בבחי' אותיות הנ"ל וכשצריך להשפיע השכלה לזולתו כו'. אבל מצד
עצמותו ומהותו קודם שבא לבחי' השפעה לא שייך בחי' עלמין כלל לא בחי' ממלא

והנה, עניין ההשפעה שייך רק לבחינת האותיות הנזכרות לעיל, וכאשר צריך להשפיע הבנה לזולת וכו'. אבל מצד
עצמותו ומהותו, קודם שהוא בא לידי השפעה, אין כלל מקום למושג העולמות: לא לבחינת ממלא כל עלמין

השפעה, כלומר נתינת חיות ואור לזולת, שייכת רק לבחינת "אותיות", כשם שאדם זקוק למילים רק כאשר עליו להעביר רעיון למישהו
אחר. עצמותו של ה', קודם לכל השפעה, היא למעלה לגמרי ממושג העולמות.

ולא בחיי סובב וכאשר יעמיק שכלו ובינתו בזה יתעורר ויקוד יקד אש³⁸ בלבו להתלהב ולהתלהט להיות הלב גשמי ממש נמס ותשתפך נפשו בכלות הנפש ממש לדבקה בו ית'.

ולא לבחינת סובב כל עלמין. וכאשר יעמיק בשכלו ובהכנתו בעניין זה, תתעורר בלבו אש ותבער בו, כך שהלב הגשמי ממש יימס, ונפשו תישפך מתוך כלות הנפש ממש, כדי לדבוק בו ית'.

לא ממלא כל עלמין ולא סובב כל עלמין שייכים לעצמותו של ה'. התבוננות עמוקה מעין זו מציתה אש בלב, עד שגם הלב הגשמי נמס והנפש נשפכת מתוך כיסופים לדבוק בו.

קטע 7 • 81

לב ובשר; הסוכה הנופלת

8 וכאשר יעמיק שכלו ובינתו בענין הנ"ל הנה מחמת שהתבוננות הנ"ל הוא ממקום גבוה מאוד דהיינו בחיי עצמותו ומהותו ית' ולפניו כחשכה כאורה^{39, 40}

וכאשר הוא מעמיק את שכלו ואת הבנתו בעניין האמור, הרי שמכיוון שההתבוננות האמורה באה ממקום גבוה מאוד — מבחינת עצמותו ומהותו ית', שלפניו "כחשכה כאורה" —

התבוננות זו מגיעה עד עצמותו של ה', שלפניו "כחשכה כאורה" (תהילים קלט, יב). לכן ההסתרות המונעות מהלב הגשמי להרגיש את ה' אינן יכולות לעכב אותו.

לכן יכולה היא להתבוננות הנמשך מזה לנגוע גם עד לבו ובשרו הגשמיות להיות גם הם תשוקתם וחפצם⁴¹ לכלות אליו ית' לדבקה בו בכלות הנפש ממש

יכולה להתבוננות הנובעת ממנה להגיע גם אל לבו ובשרו הגשמיים, כך שגם הם ישתוקקו ויכספו אליו ית', לדבוק בו בכלות הנפש ממש.

כך יכולה להתבוננות להגיע גם אל הלב והבשר הגשמיים, וגם הם משתוקקים לדבוק בה' בכלות הנפש. זה מה שהלב הגשמי לא יכול היה לעשות כאשר השתוקק ל"חצרות", מקור החיים.

וזהו לבי ובשרי ירננו אל אל חי⁴² בעצמו ובכבודו קודם שבא לידי בחי' המחיה ומשפיע לזולתו כנודע שכל מה

וזהו [פירוש] "לבי ובשרי ירננו אל אל חי": אליו עצמו, בכבודו ובעצמו, עוד לפני שהוא נעשה לבחינת מי שמחיה ומשפיע לזולתו. כידוע, כל מה

זהו פירוש "לבי ובשרי ירננו אל אל חי": אל ה' עצמו, כפי שהוא לפני שהוא נעשה למי שמחיה אחרים. עיקרון ידוע מסביר כיצד התבוננות נעלית כל כך משפיעה על הגוף.

שהוא בחי' עליונה יותר יכולה היא לירד ולהתפשט למטה יותר ועיי' באה ונגעה עד הלב כו'.

שהוא מבחינה נעלית יותר יכול לרדת ולהתפשט למטה יותר, ועל ידי כך לבוא ולהגיע עד הלב וכו'.

העיקרון הוא שכל שהבחינה נעלית יותר, כך היא יכולה להגיע למטה יותר. לכן התבוננות בעצמותו של ה' יורדת עד ללב הגשמי.

(ועמ"ש בפי' משפטים ע"פ לא⁴³ תהיה משכלה ועקרה⁴⁴ בענין שכשכנס"י [שכשכנסת ישראל] היא בבחי'

עקרה שאינה מולדת אהבה ויראה העצה הוא ותתפלל חנה על⁴⁵ הוי' למעלה מבחי' שם הוי' כו'

(ועיינו במה שנכתב בפרשת משפטים על הפסוק "לא תהיה משכלה ועקרה", בעניין שכאשר כנסת ישראל היא בבחינת עקרה ואינה מולידה אהבה ויראה, העצה היא "ותתפלל חנה על הוי'" — למעלה מבחינת שם הוי' וכו';

ההערה שבסוגריים מפנה להקבלה בתורה אור, משפטים: כאשר כנסת ישראל "עקרה" ואינה יכולה להוליד אהבה ויראה, העצה היא "ותתפלל חנה על הוי'" (שמואל א א, י), כאשר "על" מתפרש במשמעות של "מעל". התפילה מגיעה למעלה מבחינת שם הוי'.

ע"ש, ועמ"ש בפי' יתרו בביאור ע"פ משה ידבר^{46,47} בשם האדרא רבא ששלש עולמות בי"ע שרשם

מהתיקון הראשון ד"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] דא"א מי אל כמוך⁴⁸ כו' ע"ש, ואפשר שזהו לבי ובשרי ירננו

אל אל כו' וע"ש בדי"ה מראיהם ומעשיהם).^{49,50}

עיינו שם; וכן עיינו במה שנכתב בפרשת יתרו בביאור על הפסוק "משה ידבר", בשם האדרא רבא, שלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה שורשם בתיקון הראשון מתוך י"ג תיקוני דיקנא דאריך אנפין — "מי אל כמוך" וכו'; עיינו שם. ואפשר שזהו "לבי ובשרי ירננו אל אל" וכו'; ועיינו שם בדרוש המתחיל "מראיהם ומעשיהם".

הקבלה נוספת, בתורה אור, יתרו, מביאה את דברי האדרא רבא: שורש שלושת העולמות התחתונים הוא בתיקון הראשון מתוך י"ג תיקוני הדיקנא של אריך אנפין, בחינה שבכתר, "מי אל כמוך". הטקסט מציע ש"אל" שאליו "לבי ובשרי ירננו" עשוי להיות שורש נעלה זה עצמו.

וזהו וארשתיך לי לעולם^{51,52} כי בזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קי ים נק' כנס"י [כנסת ישראל] סוכת דוד

הנופלת מחמת שיש לה עליות וירידות ותמיד היא בבחי' נופלת שעולה ויורדת וגם למטה בכללות ישראל בעבודתם עולים ויורדים,

וזהו "וארשתיך לי לעולם". בזמן שבית המקדש אינו עומד על תילו נקראת כנסת ישראל "סוכת דוד הנופלת", מפני שיש לה עליות וירידות והיא נתונה תמיד במצב של נפילה, כשהיא עולה ויורדת; וגם למטה, כלל ישראל בעבודתם עולים ויורדים.

המאמר חוזר כעת לפסוק הפותח, "וארשתיך לי לעולם". בזמן שבית המקדש אינו עומד על תילו נקראת כנסת ישראל "סוכת דוד הנופלת" (עמוס ט, יא), מפני שהיא עולה ונופלת שוב ושוב; וכך גם עבודתם של עם ישראל עולה ויורדת.

אבל לעי"ל [לעתיד לבוא] כתיב אקים את סוכת דוד⁵³ הנופלת שתהא קמה וגם נצבה⁵⁴ לעולם בלי הפסק שלא תהי' [תהיה] בבחי' נפילה ח"ו [חס ושלום].

אבל לעתיד לבוא נאמר "אקים את סוכת דוד הנופלת": היא תקום וגם תעמוד יציבה לעולם, בלי הפסק, ולא תהיה עוד בבחינת נפילה, חס ושלום.

לעתיד לבוא יקים ה' את הסוכה הנופלת, והיא תעמוד איתנה לעולם, כמו האלומה ש"קמה וגם ניצבה" (בראשית לז, ז). זוהי ה"לעולם" שבאירוסין.

וזהו שאנו אומרים ומבקשים קדשנו במצותיך. ופעם אנו אומרים אשר קדשנו במצותיו⁵⁵ שכבר קדשנו והיינו לפי שעכשיו בקדושין אלו יש בחי' ירידה עדיין

וזהו הטעם לכך שאנו אומרים ומבקשים: "קדשנו במצותיך". ולעיתים אנו אומרים: "אשר קדשנו במצותיו" — כלומר, שכבר קידש אותנו. הסיבה היא שכעת, בקידושין אלה, עדיין יש בחינה של ירידה;

אותו רעיון עומד ביסודן של שתי ברכות: אנו מבקשים "קדשנו במצותיך", אך במקום אחר אומרים "אשר קדשנו במצותיו", כאילו הדבר כבר נעשה. קידושין, במשמעות של קדושה, הם גם המילה לקשר של אירוסין, והקידושין שלנו כעת עדיין מאפשרים ירידה.

לכן אנו אומרים ומבקשים קדשנו במצותיך קדשנו לעולם שיהי' [שיהיה] בלי הפסק ח"ו [חס ושלום] (ועי' בזהר ויקרא ד"ו ע"ב וברע"מ [וברע"א מהימנא] פ' תצא דרע"ז ע"א):⁵⁶

לכן אנו אומרים ומבקשים: "קדשנו במצותיך" — קדשנו לעולם, כדי שלא תהיה הפסקה, חס ושלום (ועיינו בזהר, ויקרא, דף ו ע"ב, וברע"א מהימנא, פרשת כי תצא, דף רע"ז ע"א).

לכן אנו מבקשים "קדשנו" גם לעתיד: שיהיו קידושין לעולם, בלי הפסקה. הקטעים בזהר המצוטטים כאן עוסקים בכך שהי' עצמו מעלה את כנסת ישראל שנפלה, ובגאולה השלמה המתוארת במילים "וארשתיך לי לעולם".

קטע 8 • 91-10

אירוסין באמצעות התורה

9 ד והנה ענין הקדושין ומאמר ענין א' הוא. וביאור הענין ע"ד מ"ש את ה' האמרת היום^{57, 58}. ופי' האמרת לשון מפעיל שהפעלת האמירה בו ית' ע"י עסק התורה כמ"ש במ"א.

4. והנה, עניין הקידושין ועניין המאמר הם עניין אחד. ביאור העניין הוא על דרך מה שכתוב: "את ה' האמרת היום". פירוש "האמרת" הוא לשון מפעיל: שהפעלת את האמירה בו ית' באמצעות העיסוק בתורה, כפי שמבואר במקום אחר.

סעיף 4 מבאר את עניין הקידושין עצמו. קידושין, כלומר אירוסין, ומאמר — מילולית "אמירה", והוא המונח ההלכתי לקידושה של יבמה — הם רעיון אחד. את הפסוק בדברים כו, יז, "את ה' האמרת היום", מפרשים כאן בלשון מפעיל: באמצעות לימוד התורה יהודי גורם ל"אמירה" של הקב"ה עצמו.

והנה באמירה זו שהוא בחי' אותיות התורה מתגלה בו הארת עצמות אי"ס ב"ה עם היות שאינה מבחינתו

והנה, באמירה זו, שהיא בחינת אותיות התורה, מתגלה בה הארה מעצמות אין סוף, ברוך הוא, אף שאינה ממדרגתו
 ב"אמירה" האלוקית הזאת — אותיות התורה — מתגלה הארה מעצמותו של הקב"ה. ואף על פי כן, האותיות אינן ממדרגתו כלל.

ולא כערכו כלל, כמשל דבור גשמי שבאדם שבו משכיל לזולתו מבחי' חכמה שבו, ובחי' הנ"ל הוא בחי' מקיף

ואינה בערכו כלל. הדבר דומה לדיבור הגשמי של האדם, שבאמצעותו הוא מעביר לזולתו הכנה שמקורה בבחינת החכמה שבו. הבחינה האמורה היא בחינת מקיף,

הדבר דומה לדיבור האנושי, המעביר לאדם אחר משהו מחכמתו של המדבר, אף שהדיבור נחות ממנה בהרכבה. ההארה המתגלה בדרך זו היא מקיף — אור המקיף את האדם ואינו נכנס לתוכו.

אך אינו מתלבש בו לגמרי כי בעודו בכח חכמתו אזי אין בו בחי' אותיות המגבילים לדבר על ענין זה באותיות אלו וכשיוצאים מכח אל הפועל מהעלם אל הגילוי בפה

אך הוא אינו מתלבש בו לגמרי, שכן כל עוד הדבר מצוי בכוח חכמתו, אין בו עדיין בחינת אותיות המגבילות אותו לדבר על העניין הזה באותיות המסוימות האלה. וכאשר האותיות יוצאות מן הכוח אל הפועל, מן ההעלם אל הגילוי בפה,

המקיף אינו מתלבש באותיות באופן מלא. כל עוד רעיון מצוי במחשבה, אין בו אותיות שמצמצמות אותו; רק כשהוא יוצא בדיבור הוא מוגבל לאותיות מסוימות.

הנה הבל הדבור מפריד הקול⁶⁰ ומחלק האותיות ולכן הבל הדבור הוא בחי' מקיף לנשמה כי דרך הבל הדבור יוצא ומתגלה הארה עצמיות וההבל נעשה לבוש

הבל הדיבור מפריד את הקול ומחלק אותו לאותיות. לכן הבל הדיבור הוא בחינת מקיף לנשמה, שכן באמצעות הבל הדיבור יוצאת ומתגלה הארה עצמית, וההבל נעשה לה לבוש

ההבל הנושא את הדיבור מחלק את הקול לאותיות נבדלות. מאחר שהארה מעצמותו של המדבר יוצאת דרך ההבל הזה, ההבל הוא מקיף לנשמה ונעשה לבוש לאותה הארה.

אליו ומקור ההבל נשאר בבחי' מקיף עליו מלמעלה ושורש ההבל זה הוא מרוח פיו ית' שורש כל המקיפין שממנו נמשך הארה להיות עובר בתוך הבל הקול שלו

עבורו, ואילו מקור ההבל נשאר בבחינת מקיף עליו מלמעלה. ושורש ההבל הזה הוא מרוח פיו ית', שורש כל המקיפים, שממנו נמשכת הארה לעבור בתוך הבל קולו.

מקור ההבל נשאר למעלה כמקיף, ושורשו הוא "רוח פיו" של הקב"ה — שורש כל המקיפים. ממנו נמשכת הארה אל הבל קולו של האדם האומר דברי תורה.

(ע' [עיינן] בסש"ב [בספר של בינונים] ספ"ה בשם הפרע"ח [הפרי עץ חיים] ועמ"ש בס' מבוא שערים ש"ג ח"ב [חלק ב'] פ"ג [פרק ג'] ע"פ האדרא נשא דקל"ד מהאי פומא עילאה נשבא רוחא כו' ע"ש.

ועיינו ב־Sefer Shel Beinonim, בסוף פרק 5, בשם Pri Etz Chaim; ועיינו גם במה שכתוב בספר Mevo She'arim, שער 3, חלק 2, פרק 3, לפי האידרא של נשא, דף 134: "מן הפה העליון הזה נושבת רוח" וכו'; עיינו שם.)

הסוגריים מפנים לתניא (Sefer Shel Beinonim), בסוף פרק 5, המצטט את Pri Etz Chaim, וכן לספר הקבלה Mevo She'arim, לדברי האידרא: "מן הפה העליון הזה נושבת רוח". שני המקורות עוסקים ברוח האלוהית שביסוד המילים.

ועמ"ש מזה ע"פ ביום השמיני עצרת^{62, 61} בפ"י ואשים דברי בפ"ך⁶³ וע' רבות כי תשא פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] ע"פ מפיו דעת ותבונה.^{64, 65} ומענין האמרת היום רבות שם ר"פ מ"ה.⁶⁶

ועיינו במה שכתוב על כך על הפסוק "ביום השמיני עצרת", בפירוש "ואשים דברי בפ"ך"; ועיינו ב־Midrash Rabbah, כי תשא, פרק 41, על הפסוק "מפיו דעת ותבונה". ובענין "את ה' האמרת היום" — ב־Midrash Rabbah שם, בתחילת פרק 45;

בהמשך מובאות הקבלות נוספות: המאמר על "ביום השמיני עצרת", המבאר את הפסוק "ואשים דברי בפ"ך" (ישעיהו נא, טז), ו־Shemos Rabbah על הפסוק "מפיו דעת ותבונה" (משלי ב, ו). לאחר מכן מתחילה הפניה למקורות העוסקים ב"את ה' האמרת היום".

נשא פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] בפסוק ביום השביעי במדרש איכה⁶⁷ בפסוק על אלה אני.⁶⁸ גיטין דנ"ו ע"ב חגיגה ד"ג ע"א ברכות⁶⁹ דף ו):^{70, 71}

נשא, פרק י"ד, על הפסוק "ביום השביעי"; במדרש איכה, על הפסוק "על אלה אני [בוכה]"; גיטין נ"ו ע"ב; חגיגה ג' ע"א; ברכות דף ו').

הרשימה ממשיכה עם במדבר רבה, מדרש איכה והגמרא בגיטין, בחגיגה ובברכות. בברכות ו' ע"א ובחגיגה ג' ע"א דורשים את הפסוק יחד עם הפסוק המקביל, "ה' הכריז עליך היום": "אתה עשיתני יחיד בעולם, ואני אעשה אותך יחיד בעולם".

10 וזהו ענין הקדושין שנותן לה טבעת בחיי אור מקיף.⁷² וכך את ה' האמרת היום⁷³ וממשיך עליו או"מ [אור מקיף] ממקור ושורש כל המקיפי [המקיפים] הרי הוא מקודש לשמים.

וזהו ענין הקידושין: האיש נותן לאישה טבעת, שהיא בחינת אור מקיף. כך גם "את ה' האמרת היום" — האדם ממשיך על עצמו אור מקיף ממקור ושורש כל המקיפים, ובכך הוא מתקדש לשמים.

זהו פירוש ענין הקידושין: החתן נותן לכלה טבעת, והטבעת, המקיפה אותה, היא בחינת אור מקיף. כך גם, באמצעות "את ה' האמרת היום", האדם ממשיך על עצמו אור מקיף משורש כל המקיפים, ונעשה "מקודש לשמים".

פיי שהוא מוכן ומקושר לדבקה בו ית' כמו אדם המקדש אשה שבקדושין אלו נאסרה על כל העולם ומיוחדת רק לבעלה.⁷⁴

כלומר, הוא מוכן וקשור לדבוק בו יתברך, בדומה לאדם המקדש אישה: בקידושין אלה היא נאסרת על כל העולם ומתייחדת לבעלה בלבד.

להיות מקודש פירושו להיות מוכן וקשור לדבוק בה'. כשם שהקידושין אוסרים את האישה על כל אדם אחר ומייחדים אותה לבעלה בלבד, כך הקידוש הזה מייחד את האדם לה'.

כך ע"י התורה בחי' את ה' האמרת הנ"ל הוא מקושר ודבוק בהבל הדבור להיות מוכן לשבתו.

כך גם באמצעות התורה, בחינת "את ה' האמרת" הנזכרת לעיל, הוא נקשר ודבק בה' באמצעות הבל הדיבור, ונעשה "מכון לשבתו".

באמצעות התורה, בחינת "את ה' האמרת", האדם נקשר לה' באמצעות הבל הדיבור שלו. הוא נעשה "מקום לשבתו".

מה שאין כן אם אינו לומד להמשיך בחי' כח הדבור אליו הרי הוא כאלו חבירו מדבר לפניו והוא אינו שומע שלא ידבק בשכלו ומחשבתו של חבירו בלי שמיעת הקול.

אבל אם אינו לומד כדי להמשיך אליו את בחינת כוח הדיבור, הרי הוא כאילו חברו מדבר לפניו והוא אינו שומע; שכן בלי שמיעת הקול הוא לא ידבק בשכלו ובמחשבתו של חברו.

מי שאינו לומד כדי להמשיך אליו את כוח הדיבור דומה למי שחברו מדבר לפניו והוא אינו שומע. בלי שמיעת הקול, אינו יכול לדבוק בשכלו ובמחשבתו של חברו.

קטע 9 • 111

צדקה, משפט, אמונה וידיעה

11 וזהו וארשתיך לי כו' אך עוד הוא צריך לפדות נפשו האלקית מתוך מאסר הגוף ונפשו הבהמית שלא

תהי' [תהיה] נקראת חגירת או סומא והפדיון הוא בצדקה,

וזהו [הפירוש של] "וארשתיך ליי" וכו'. אך עדיין עליו לפדות את נפשו האלקית ממאסר הגוף והנפש הבהמית, כדי שלא תיקרא "חגירת או סומא"; והפדיון הוא באמצעות צדקה.

האירוסין באמצעות לימוד התורה עדיין אינם מספיקים למי שהוא "חגיר או עיוור": עליו לפדות גם את נפשו האלקית ממאסר הגוף והנפש הבהמית. הפדיון נעשה באמצעות צדקה.

וזהו וארשתיך לי בצדק כי גדולה צדקה שמקרכת⁷⁵ את הגאולה כו' וכרבי אליעזר דיהיב פרוטה לעני⁷⁶ והדר מצלי.

וזהו [הפירוש של] "וארשתיך לי בצדק": שכן "גדולה צדקה שמקרכת את הגאולה" וכו'; וכמו רבי אליעזר, שהיה נותן פרוטה לעני ואחר כך מתפלל.

לכן נאמר "וארשתיך לי בצדק": "צדק" נקרא כאן כ"צדקה", שעליה אומרת הגמרא שהיא "מקרכת את הגאולה". הגמרא מספרת גם על החכם שהיה נותן מטבע לעני ורק אחר כך מתפלל (בבא בתרא י ע"א).

וכמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנאמר ושביה בצדקה.⁷⁷ שעייז פודה נפשו כו' ועתה נפדה כו' ע"ש באריכות (ועמ"ש בפ' כי תשא סד"ה שמאלו תחת לראשי).⁷⁸

וכמו שכתוב באגרת הקודש, בדיבור המתחיל "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה", שנאמר: ושביה בצדקה": שעל ידי כך הוא פודה את נפשו וכו', ועתה היא נפדית וכו'; עיינו שם בהרחבה (ועיינו במה שכתוב בפרשת כי תשא, בסוף המאמר המתחיל "שמאלו תחת לראשי").

באגרת הקודש, באגרת המתחילה "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה", מוסבר בהרחבה שבאמצעות הצדקה אדם פודה את נפשו. הסוגריים מפנים לסוף המאמר בתורה אור "שמאלו תחת לראשי", בפרשת כי תשא.

ובמשפט דהנה כתיב רשע מכתיר את הצדיק⁷⁹ ועל זה נאמר ובערת הרע מקרבך⁸⁰ לכן צ"ל משפט ע"ז ובחסד וברחמים דהיינו לעורר ר"ר [רחמים רבים] על נפשו

"ובמשפט": שהרי כתוב "רשע מכתיר את הצדיק", ועל כך נאמר "ובעתה הרע מקרבך"; לכן צריך לעשות על כך משפט. "ובחסד וברחמים" — כלומר, לעורר רחמים רבים על נפשו,

"ובמשפט": באדם, "רשע מכתיר את הצדיק" מתאר את הנפש הבהמית המקיפה את הנפש האלקית. מכיוון שהתורה מצווה "ובעתה הרע מקרבך", עליו לשפוט את עצמו. "ובחסד וברחמים" פירושו לעורר רחמים רבים מלמעלה על נפשו.

וכדכתיב ליעקב אשר פדה⁸¹ את אברהם^{82,83} כמ"ש במ"א (ועמ"ש בפ' בשלח ע"פ אשירה.⁸⁴ כפי משפט וצדקה ביעקב אתה עשית⁸⁵ ועיין ברכות פ' עקב⁸⁶ מענין וארשתיך לי בצדק ובמשפט).⁸⁷

וכמו שכתוב "ליעקב אשר פדה את אברהם", כפי שנתבאר במקום אחר (ועיינו במה שכתוב בפרשת בשלח על הפסוק "אשירה", בעניין "משפט וצדקה ביעקב אתה עשית"; ועיינו במדרש רבה, פרשת עקב, בעניין "וארשתיך לי בצדק ובמשפט").

הדבר דומה ל"ליעקב אשר פדה את אברהם": יעקב מסמל רחמים, והרחמים פודים. הסוגריים מפנים לתורה אור על "אשירה", לדיון ב"משפט וצדקה ביעקב אתה עשית", וכן למדרש רבה על פרשת עקב, הדורש את עניין האירוסין הללו.

וארשתיך לי באמונה⁸⁸ דהיינו מי שאינו יכול ללמוד וגם איש עני הוא ואין יכול ליתן צדקה

"וארשתיך לי באמונה" — כלומר, מי שאינו יכול ללמוד, וגם עני הוא ואינו יכול לתת צדקה,

"באמונה" נאמר על מי שאינו יכול ללמוד, וגם אינו יכול לתת צדקה מפני שהוא עני. החלק הבא מסביר שגם הוא יכול להתארס.

אעפ"כ [אף על פי כן] אין מונע לו להיות בחיי כלה וארוסה ע"י האמונה כנ"ל בהתבוננות מעומק דליבא איך דכולא קמיה כלא חשיבי⁸⁹ ושהוא למעלה מעלה מבחי סוכ"ע

אף על פי כן, אין דבר המונע ממנו להיות בבחינת כלה ומאורסת באמצעות האמונה, כנזכר לעיל: בהתבוננות מעומק הלב בכך ש"כולא קמיה כלא חשיבי", ושהוא למעלה מעלה מבחינת סוכב כל עלמין.

גם הוא יכול להיות כלה מאורסת באמצעות האמונה: להתבונן מעומק הלב בכך ש"כולא קמיה כלא חשיבי" (זוהר א, יא ע"ב), ושה' נעלה לאין ערוך אף מבחינת סוכב כל עלמין. זוהי ההתבוננות שתוארה בסעיף 3.

(ועמ"ש ע"פ כי אברהם לא ידענו^{90,91} כו' כי אתה ה' אבינו כו'. וממשי"ש [וממה שכתוב שם] יובן יותר ענין וארשתיך לי באמונה).

(ועיינו במה שכתוב על הפסוק "כי אברהם לא ידענו" וכו', "כי אתה ה' אבינו" וכו'; ומתוך מה שכתוב שם יובן ביתר שאת עניין "וארשתיך לי באמונה").

הסוגריים מפנים למאמר בתורה אור על הפסוק "כי אברהם לא ידענו ... אתה ה' אבינו" (ישעיהו סג, טז). הדברים המבוארים שם מאירים עוד את עניין האירוסין "באמונה".

וכ"ז [וכל זה] הוא בבחי' כלה וארוסה אבל אח"כ צריך להיות בחי' נשואין (וכמ"ש ברכות בא ס"פ י"ח) וזהו וידעת את ה' מלשון והאדם ידע⁹² את חוה שהוא בחי' התקשרות האמיתי.

כל זה הוא בבחינת כלה וארוסה, אבל לאחר מכן צריכה להיות בחינת נישואין (כפי שנאמר במדרש רבה, בא, בסוף פרק 18). וזהו "וידעת את הוי", מלשון "והאדם ידע את חוה", שהיא בחינת התקשרות אמיתית.

אירוסין הם רק השלב הראשון; לאחר מכן צריכים לבוא נישואין. זהו "וידעת את הוי", שכן "ידיעה", כמו ב"והאדם ידע את חוה", היא קשר של איחוד אמיתי.

כמ"ש ומלאה הארץ דעה⁹³ את ה' פ"י שתמלא כולו לה' שלא יהיה שום מחשבה דבור ומעשה

כפי שנאמר: "ומלאה הארץ דעה את הוי" — כלומר, שהאדם יהיה מלא כולו בה', כך שלא יהיו בו שום מחשבה, דיבור או מעשה

"ומלאה הארץ דעה את הוי" שבספר ישעיה מתאר את האיחוד הזה: האדם מלא כולו בה', ואין בו מחשבה, דיבור או מעשה למען שום דבר אחר.

כי אם לה' לבדו וכל מחשבות אדם יהיו ממולאים רק מן דעת ה' וזהו ותן חלקנו בתורתך שיהיה חלקנו מיוחד בתכלית היחוד בתורתך ויהיו לאחדים ממש וד"ל [ודי למבין]:⁹⁴

כי אם לה' לבדו, וכל מחשבותיו של האדם יהיו מלאות רק בדעת ה'. וזהו "ותן חלקנו בתורתך": שחלקנו יהיה מיוחד בתורתך באחדות מוחלטת, ויהיו לאחדים ממש. וד"ל.

כל מחשבותיו מלאות אז רק בדעת ה'. זוהי התפילה "ותן חלקנו בתורתך": שחלקנו יתאחד לחלוטין עם התורה, עד שיהיו לאחדים ממש.

בעבודה

מי שמסוגל לכך צריך להשקיע את שכלו בהבנת מילות התפילה ובפנימיות התורה, כדי שזו תהיה כבית מקורה, שאליו אין מחשבות זרות נכנסות. מי שהנפש הבהמית שולטת בו צריך להתבונן מעומק הלב בכך שה' הוא למעלה מכל העולמות, עד שאפילו לבו הגשמי יתעורר; עליו לפדות את נשמתו באמצעות צדקה, לשפוט את הרע שבתוכו ולעורר רחמים רבים על נשמתו. מי שאינו יכול ללמוד ואינו יכול לתת צדקה עדיין יכול להתקדש לה' באמצעות האמונה.

שאלות לשיחה

1. מדוע הנשמה נקראת "כלה", וכיצד שני חלקי תהילים פד, ג מקבילים לשתי הכלות שבגמרא?
2. באיזה מובן האותיות הן "אבנים", וכיצד הן עדיין יכולות להעביר חיות לעולמות?
3. מה הופך את לימוד התורה והתפילה ל"חצר" או ל"בית", ומדוע חשוב שיהיה גג?
4. מדוע התבוננות בה' שלמעלה מכל העולמות יכולה לעורר את הלב הגשמי, כאשר ההשתוקקות אליו כמקור החיות אינה יכולה לעשות זאת?
5. כיצד לימוד תורה, צדקה ואמונה משמשים כל אחד כאירוסין, ומהם הנישואין שבאים בעקבותיהם?

הערות

פסקה 1

הבטחת ה' לישראל: "וארשתיך לי לעולם; וארשתיך לי בצדק ובמשפט, ובחסד וברחמים". המאמר בנוי על פסוק זה ועל הפסוק הבא, החותם את ההפטר של במדבר.

Hosea 2:21 הושע ב:כ"א

וְאַרְשִׁיתִי לִי לְעוֹלָם וְאַרְשִׁיתִי לִי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים:

And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lovingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

2 וארשתיך לי לעולם

המדרש דורש "מורשה" (דברים לג, ד) כ"מאורסה": התורה מאורסת לישראל, כפי שנאמר: "וארשתיך לי לעולם". זהו הקטע בפרשת תרומה, לקראת סוף פרק לג, שהטקסט מציין.

Shemot Rabbah 33:7 שמות רבה ל"ג:ז

... אל תהי קורא מורשה, אלא מאורסה. מלמד, שהתורה ארוסה לישראל, שנאמר (הושע ב): וארשתיך לי לעולם. ומנין שהיא כאשת איש לעובדי כוכבים? שנאמר (משלי ו): היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה אם יהלך איש על הגחלים ורגליו לא תכוונה כן הבא אל אשת רעהו:

Another matter: "They shall take Me a gift" – that is what is written: "Moses commanded us the Torah" (Deuteronomy 33:4). Rabbi Simlai expounded: Six hundred and thirteen mitzvot were given to Israel through Moses, as that is the numerical value of Torah. is four hundred, vav is six, resh is two hundred, and heh is five, for a total of six hundred and eleven, as the midrash is about to note. If you say it is only six hundred and eleven, and where are the other two; the ... Rabbis

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

3 וארשתיך לי בצדק

על הפסוק "ושמר הוי' אלקיך לך את הברית ואת החסד" מספר המדרש על מלך שנשא מטרוניתא, וכל אחד מהם הביא שני "דיירים": ישראל מביאים את המשפט והצדקה, והקב"ה את החסד והרחמים; ויחד הם נעשים כתר לישראל, כפי שנאמר בהושע. זהו הקטע בפרשת עקב, "דבר אחר: ושמר לך", שהטקסט מציין.

Devarim Rabbah 3:7 דברים רבה ג:ז

4 כלתה נפשי

בביאור נחלת בנימין, שבה עתיד היה לעמוד בית המקדש, מביא המדרש את הפסוק "נכספה וגם כלתה" – נבואת בני קורח על מקום בית המקדש. זהו הקטע בפרשת ויחי, פרק צ"ט, סמוך לתחילתו, כפי שמצוין בטקסט.

Bereshit Rabbah 99:1 בראשית רבה צ"ט:א

... וכן אתה מוצא, שקודם לארבע מאות ושבעים שנה, בני קרח מתנבאין עליה, שהיא עתידה להיות בתוך חלקו של בנימין, הה"ד (תהלים פד): נכספה וגם כלתה נפשי. וכן הוא אומר (שם קלב): הנה שמענוה באפרתה וגו'. ר' יהודה אומר: ביהמ"ק נבנה בתוך חלקו של

יהודה, דכתיב (שמואל א יז): אפרתי מבית לחם יהודה. רבי שמעון אומר: בתוך של מי שמתה באפרתה. ומי מתה באפרתה? רחל. יכול בתוך חלקו של יוסף, שהוא מבניה? ת"ל: (תהלים קלב) מצאנוה בשדי יער, בתוך חלקו של מי שנמשל כחית היער. ומי נמשל כחית היער? בנימין, ...

Why are you agitated [teratzedum], ridged [gavnunim] "mountains?" (Psalms 68:17) – Rabbi Yosei HaGelili and Rabbi Akiva: Rabbi Yosei HaGelili interpreted the verse regarding mountains. When the Holy One blessed be He came to give the Torah at Sinai, the mountains were running and contending with one another. This one was saying: 'The Torah will be given upon me,' and that one was saying: 'The Torah will be given upon me.' Tavor came from Beit Elim, Carmel from Aspamya. That is what is written: "As I live, the ... utterance of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

5 כלתה נפשי

המדרש מפרש את "ויכולי" (בראשית ב, א) כביטוי לכמיהה, על יסוד "נכספה וגם כלתה". זהו הקטע בתחילת פרשת נשא, פרק י', כפי שמצוין בטקסט.

Bamidbar Rabbah 10:1 במדבר רבה י:א

6 אלקים אל דמי לך

האור השחור אינו מתחבר לאור הלבן עד שהוא מתעורר תחילה מעצמו, ואז האור הלבן נח עליו מיד; ועל כך נאמר: "אלקים, אל דמי לך".

Zohar, Lech Lecha 2:8-5:22 ספר הזהר, לך לך ב:ח-ה:כ"ב

11. Woe to those that sleep with eyes fast closed and do not know or consider how they will arise in the Day of Judgement; for reckoning is exacted when the body is defiled, and the soul flits over the face of the transparent ether, now up and now down, and if the gates are not opened it is tossed about like a stone from the sling. Woe to them! Who shall plead for them? For they shall not be admitted to this ... joyaunce, among the delightful habitations of the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

7 אלקים אל דמי לך

רבי אלעזר מלמד שהתעוררות מלמעלה תלויה בכיסופים מלמטה, ודורש את דברי דוד "אלקים, אל דמי לך" כהתעוררות מלמטה, כדי לעורר כלפי זה שלמעלה.

Zohar, Lech Lecha 22:225-24:237 ספר הזהר, לך לך כ"ב:רכ"ה-כ"ד:רל"ז

He illustrated this from the text: O G-d, keep thou not silence, hold not thy peace, and be not still, O G-d (Ps. 83, 2), which he expounded thus. 'David said: "O G-d, keep thou not silence." These words represent an impulse to Elohim to exert His sway. David said in effect: "Elohim, cease not to rouse the Highest and to associate thyself with the Right

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

8 אלקים אל דמי לך

צדק, כלומר מלכות, קוראת ללא הרף אל המראה המאירה ואינה נחה, כמו שכתוב: "אלקים, אל תחרש לך".

Zohar, Terumah 25:251-26:261 ספר הזהר, תרומה כ"ה:רנ"א-כ"ו:רס"א

Moreover, when it says "Righteousness calleth to his foot", the question is: Who calleth whom? The answer is that "Righteousness" calls to the resplendent mirror, which is ever bright and refulgent, as it is written: "Keep not thou silence, O G-d; hold not thy peace, and be not still, O G-d" (Psa. LXXXIII, I). Now the Holy One has let His light shine upon us on our way for the sake of my son Eleazar, who called down the supernal light upon us, and it has not ... waned. Happy is

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

9 אלקים אל דמי לך

"איכרים" התחתונים מתעוררים תמיד כלפי העליונים: הלהבה השחורה שלמטה עולה תמיד אל הלהבה הלבנה שלמעלה, כדי להידבק בה; זהו סוד "אלקים, אל תחרש לך".

Zohar, Pekudei 51:705-714 ספר הזהר, פקודי נ"א:תש"ה-תשי"ד

10 נר אלקי נשמת אדם

הפסוק מכנה את נשמת האדם נר ה', "חופש כל חדרי בטן". אדמו"ר הזקן לומד ממנו את דימוי הלהבה שמטבעה עולה למעלה.

Proverbs 20:27 משלי כ"ז

נר ה' נשמת אדם חפש כל-חדרי-בטן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 שבע"כ אתה חי

המשנה מלמדת שאדם נוצר, נולד, חי ומת בעל כורחו. אדמו"ר הזקן מחיל את המילים "על כרחך אתה חי" על הנשמה הכלואה בגוף, אף שהיא נמשכת כלפי מעלה.

Pirkei Avot 4:22 משנה אבות ד"כ"ב

הוא הנה אומר, הילודים למות, והמתים להחיות, והחיים לדון. לידע להודיע ולהודיע שהוא אל, הוא היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון. ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה, ולא שכיחה, ולא משוא פנים, ולא מקח שחד, שהכל שלו. ודע שהכל לפי החשבון. ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מגוס לך, שעל כרחך אתה נוצר, ועל כרחך אתה נולד, ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך אתה מת, ועל כרחך אתה עתיד לתן ...

He used to say: the ones who were born are to die, and the ones who have died are to be brought to life, and the ones brought to life are to be judged; So that one may know, make known and have the knowledge that He is G-d, He is the designer, He is the creator, He is the discerner, He is the judge, He the witness, He the complainant, and that He will summon to judgment. Blessed be He, before Whom there is no ... iniquity, nor forgetting, nor

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

12 והחיות רצוא ושוב

בחזון המרכבה של יחזקאל נאמר: "והחיות רצוא ושוב". אדמו"ר הזקן מפרש "חיות" ככוח חיים: חיותה של הנשמה רצה כלפי מעלה ושבה אל הגוף.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':י"ד

והחיות רצוא ושוב כמראה הקזק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 ביום הששי קערת כסף

על קרבן היום הששי, "קערת כסף", קושר המדרש בין כסף לכמיהה, כמו בפסוק "נכספה וגם כלתה".

Bamidbar Rabbah 13:20 במדבר רבה י"ג:כ'

החכמים שואלים כיצד מרקדים לפני הכלה: בית שמאי אומרים "כלה כמות שהיא", ובית הלל אומרים "כלה נאה וחסודה". אדמו"ר הזקן רואה בשתי המחמאות שני סוגי כלה, שתי דרגות של כיסופי הנשמה.

Ketubot 17a:1 כתובות י"ז א'

כלה כמות שהיא. ובית הלל אומרים: "כלה נאה וחסודה". אמרו להן בית שמאי לבית הלל: הרי שהיתה חגיגתה או סומא, אומרים לה: "כלה נאה וחסודה"? והתורה אומרת: "מדבר שקר תרחק"! אמרו להם בית הלל לבית שמאי: לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו, או יגננו בעיניו? הרי אומר: ישבחנו בעיניו. מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הקריות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות הוי"; לבי ובשרי ירגנו אל אל חי". המילה "כלתה" מעניקה לכלה את שמה, והחלק הראשון של הפסוק שייך ל"כלה נאה וחסודה".

Psalms 84:3 תהילים פ"ד ג'

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירגנו אל אלי-חי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

"שתי אבנים בונות שני בתים; שלוש בונות ששה בתים...": ספר יצירה מכנה את האותיות "אבנים" ואת צירופיהן "בתים". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את "חצרות" שבתהילים פד, ג.

Sefer Yetzirah 4:12 ספר יצירה ד"י"ב

שבע כפולות כיצד צרפו. שתי אבנים בונות שני בתים. שלש בונות ששה בתים. ארבע בונות ארבעה ועשרים בתים. חמש בונות מאה ועשרים בתים. שש בונות שבע מאות ועשרים בתים. שבע בונות חמשת אלפים וארבעים בתים. מכאן ואילך צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע. ואלו הן שבעה כוכבים בעולם חמה נוגה כוכב לבנה שבתאי צדק מאדים. ואלו הן ימים בשנה שבעה ימי בראשית. ושבעה שערים בנפש שתי עינים שתי אוזנים ושני נקבי האף והפה. ובהן נחקקו שבעה רקיעים ושבע ארצות ושבע שעויות. לפיכך חבב שביעי ...

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain)

"אלקים, אל דמי לך; אל תחרש ואל תשקוט, אלי". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה, כפי שהזוהר מפרש אותו, כביטוי לגעגועיה הבלתי פוסקים של

Psalms 83:2 תהילים פ"ג:ב'

אַלְקִים אֶל־דְּמִי־לָךְ אֶל־תַּחַרְשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֵט אֶל:

O G-d, keep not Thou silence; Hold not Thy peace, and be not still, O G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 הוזהר אומר שכנסת ישראל מסדרת תמיד שבח לפני הקדוש ברוך הוא ואינה שותקת לעולם, כפי שנאמר: "אלקים, אל דמי לך".

Zohar, Vayishlach 28:262-30:274 ספר הוזהר, וישלח כ"ה:רס"ב-ל:ער"ד

Observe the heading Hallelukah (praise ye the L-rd), for we have learned that of all the titles that David affixed to his songs and hymns, the most excellent was Hallelukah, embracing as it does in one single word the name of G-d and the call to praise, the name being Kah, and the praise coming from the Community of Israel, who continually compose thanksgivings to the Holy One, blessed be He, as we read: "O G-d, there is no silence for thee; hold not thy peace, and be ... not still

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

19 נאמר לחוה: "ואל אישך תשוקתך והוא ימשול בך". אדמו"ר הזקן מפרש את חלקו הראשון של הפסוק כנגדויה של הכלה למקורה, ואת חלקו השני כמצב שבו הנשמה מוחזקת בגוף בניגוד לרצונה.

Genesis 3:16 בראשית ג:ט"ז

אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר הָרְבָּה אֲרָבָה עֲצָבוֹנָה וְהִרְבֵּה בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל־אִישׁךָ תִּשְׁקָתָהּ וְהוּא יִמְשָׁל־בָּךְ:

Unto the woman He said: 'I will greatly multiply thy pain and thy travail; in pain thou shalt bring forth children; and thy desire shall be to thy husband, and he shall rule over thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

20 ועלמות אין מספר

"שישים הן המלכות, ושמונים הפילגשים, והעלמות (עלמות) אין מספר להן." אדמו"ר הזקן קורא "עלמות" כאילו נכתב "עולמות", כלומר עולמות, כנגד החלוקות האינוסופיות של העולמות.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו:ח'

שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילִגְשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines, And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 כולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך, הוי! כולם בחכמה עשית." הפועל "עשית" הוא מלשון עשיה: לפני ה', אפילו חכמה היא רק "עשיה".

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּל־ם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ הַגִּינָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

22 בד"ה ועתה יגדל נא

שם אדמו"ר הזקן מפרש את דברי משה "כאשר דיברת לאמר": באמצעות התורה, "דיבורו" של ה' נעשה "אמירה"; וכאותו אופן, באמצעות המצוות, מתגלה "כוחו של אדני", הנמצא בכתר של אריך אנפין. ההערה מפנה את הקורא לאותו מאמר, הנזכר כאן.

הערת קה"ת
לקמן שלח מ, א.

23 ועתה יגדל נא

תחינתו של משה לאחר פרשת המרגלים: "ועתה יגדל נא כוח אדני, כאשר דיברת לאמורי". אלה המילים הפותחות של המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 חצר הפנימית נוכח בית המלך

אסתר "עמדה בחצר בית המלך הפנימית, מול בית המלך". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי לתיאור ההמשכה הפנימית של החיות: אותיות התורה והתפילה וגשמות הצדיקים.

Esther 5:1 אסתר ה:א'

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוֹת וַתַּעֲמֵד בְּחֶצֶר בֵּית־הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא מְלָכוֹתוֹ בְּבֵית הַמְּלָכוֹת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת:

Now it came to pass on the third day, that Esther put on her royal apparel, and stood in the inner court of the king's house, over against the king's house; and the king sat upon his royal throne in the royal house, over against the entrance of the house

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

25

כעת מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק לפי סדרו: "נפשי" היא מלכות דאצילות, מקור הנשמות, ו"חצרות הוי"ו" הן המשכת החיות באצילות, שאלה היא נכספת.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג'

נִכְסְפָה וְגַם־כִּלְתָּהּ נַפְשִׁי לְחֻצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֶל־אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 כלתה נפשי לחצרות ה'

בפתיחתו במילים "נפשי תערוג ואף תכלה לחצרות הוי"ו", הוזהר מדבר על "בתיים" פנימיים וחיצוניים, הנקראים "חצרות הוי"ו" משום שהם עומדים באהבה ובכיסופים כלפי נוקבא. הטקסט מתייחס כאן לקטע זה בפרשת ויחי.

Zohar, Vayechi 77:800-79:811 ספר הוזהר, ויחי ע"ז:ת"ת-ע"ט:תתי"א
Similarly in the verse, "The L-rd bless thee out of Zion, (and see thou the good of Jerusalem, all the days of thy life" (Ps. 127, 5), Zion is mentioned because from it issue blessings to

And if the leprosy break out abroad in the skin, and the leprosy cover all the skin of him that hath the plague from his head even to his feet, as far as appeareth to the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 בתורת ה' חפצו

"כי אם בתורת הוי' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על "כלה נאה וחסודה", שכל חייה נתונים לתורה.

Psalms 1:2 תהילים א:ב'

כי אם-בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה:

But his delight is in the law of the L-RD; and in His law doth he meditate day and night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

33 עינים להם ולא יראו

נאמר על האלילים: "יש להם עינים, אך הם אינם רואים". אדמו"ר הזקן מחיל זאת על הכלה ה"עיוורת" — האדם שנפשו הבהמית שולטת בו.

Psalms 115:5 תהילים קט"ו:ה'

פה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵיהֶם לֹא יֵרְאוּ:

They have mouths, but they speak not; Eyes have they, but they see not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קטו, ה.

34 ג) אך מי שהעביר . . הנה זאת עצתו

ההערה מציינת שהקטע הזה, מן המילים "אבל מי שסטה מן הדרך" ועד "זו עצתו", מובא באור התורה על בראשית.

הערת קה"ת

קטע זה מובא באוה"ת בראשית-ב דף רפא, ב.

35 וע"ז אמרו כלה כמות שהיא

שבחה של בית שמאי, "כלה כמות שהיא", תקף גם לגבי כלה צולעת או עיוורת. הדבר נעשה עצה לנשמה שנפשה הבהמית שולטת בה.

Ketubot 17a:1 כתובות י"ז א:א'

כלה כמות שהיא. ובית הלל אומרים: "כלה נאה וחסודה". אמרו להן בית שמאי לבית הלל: הרי שהיתה חגיגתה או סומא, אומרים לה: "כלה נאה וחסודה"? והתורה אומרת: "מדבר שקר תרחק"! אמרו להם בית הלל לבית שמאי: לדבריהם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו, או יגננו בעיניו? הרי אומר: ישבחנו בעיניו. מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

36 לבי ובשרי ירננו אל אל חי

"לבי ובשרי ירננו אל א-ל חי": המחצית השנייה של הפסוק, דרכה של "כלה כמות שהיא", שכיסופה צריכים להגיע אל הלב והבשר הגשמיים.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג'

נכספה וגם־פִּלְתָּה נִפְשִׁי לַחֲצֹרוֹת ה' לִבִּי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֶל אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

water the garden, and then Jerusalem is mentioned to show that all blessings issue from male and female together. Similarly it is written: "The L-rd bless thee and keep thee" (Num. 6, 24) - "bless" from the male, and "keep" from the female.' R. Judah opened with the verse: AND WHEN JACOB ... MADE AN END

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

27 נפשי אויתך

"נפשי, אויתך בלילה". כפי שהוזהר דורש זאת (תניא, פרק מד), הכוונה היא לאהבת ה' כאהבת נפשו וחיייו של האדם; כאן הדבר ממחיש את הכיסופים לה' ככמיהתו של אדם לחייו שלו.

Isaiah 26:9 ישעיהו כ"ו:ט'

נִפְשִׁי אוֹתְךָ בַּלַּיְלָה אֶפְרֹחֵי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָ כִּי כֹאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאֶרֶץ צָדֵק לְמַדּוֹ יִשְׁבִּי תִּבְלִ:

With my soul have I desired Thee in the night; Yea, with my spirit within me have I sought Thee earnestly; For when Thy judgments are in the earth, The inhabitants of the world learn righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כו, ט.

28 וכמ"ש במ"א כו'

בתניא, פרק מד, מתוארת האהבה השווה בכל נפש יהודית, ירושה מן האבות, באמצעות דברי הוזהר על "נפשי אויתך בלילה": לאהוב את הקדוש ברוך הוא באהבת הנפש והרוח. הדברים מבססים את ההשוואה שבפסקה זו בין ההשתוקקות לה' לבין השתוקקותו של אדם לחייו שלו.

Tanya, Likkutei Amarim 44 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ד

הערת קה"ת

ראה תניא פמ"ד. לעיל תוריע כ, ב. לקמן חקת נו, ד.

פסקה 5

29 המקרה במים

"המקרה במים עליותיו". המילה "המקרה" באה מאותו שורש של "מקורה", כלומר מכוסה בגג, ומשמנת את "הבית".

Psalms 104:3 תהילים ק"ד:ג'

הַמִּקְרָה בַּמִּים עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׁמַיִם רָכִיבוּ וְהַמַּהֲלָךְ עַל־כַּנְפֵּיהֶם:

Who layest the beams of Thine upper chambers in the waters, who makest the clouds Thy chariot, who walkest upon the wings of the wind

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 המקרה במים

הוזהר מפרש את "קרשי ביתו של אדם" כעצמותיו, הבנויות על המוח, שהוא "מים", ומוצא רמז לכך ב"המקרה במים עליותיו", כאשר "המקרה" פירושו "קורות". הטקסט מביא זאת, עם פירוש הרמ"ז, בהקשר של דימוי הבית המקורה.

Zohar, Shoftim 3:11-4:20 ספר הוזהר, שופטים ג:י"א-ד:כ'

הערת קה"ת מפנה לLeviticus 13:12 למילים האלה.

Leviticus 13:12 ויקרא י"ג:י"ב

וְאִם־פִּרוֹחַ תִּפְרַח הַצָּרְעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצָּרְעַת אֶת כָּל־עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד־רַגְלָיו לְכָל־מְרָאֶה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

שאינה מולידה אהבה ויראה כלל. זהו הדרוש שהמאמר מביא כאן את עצתו לעקרות.
הערת קה"ת
תו"א עט, א.

44 לא תהיה משכלה ועקרה

"לא יהיה משכלה ועקרה בארצך". תורה אור מפרש "עקרה" כעבודת ה' שאינה מולידה אהבה ויראה; הטקסט מפנה למאמר זה.

Exodus 23:26 שמות כ"ג:כ"ו

לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את־מספר ימיה ואמלא:

None shall miscarry, nor be barren, in thy land; the number of thy days I will fulfil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 ותתפלל חנה על ה'

חנה, שהייתה עקרה, "התפללה על הוי". תורה אור מפרש את המילה "על" במשמעות של "מעל": תפילה המגיעה מעל שם הוי מבטלת את העקרות.

I Samuel 1:10 שמואל א א:י

והיא מרת נפש ותתפלל על־ה' ובכה תבכה:

and she was in bitterness of soul—and prayed unto the L-RD, and wept sore

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ש"א א, י.

46 בביאור ע"פ משה ידבר

הביאור על "משה ידבר" פותח באברהם, איש החסד, אשר "קרא בשם הוי" אל עולם, והמשיך את שם הוי להתגלות בעולם שלמטה. ההערה מפנה לשם לדברי האדרא רבא שלפיהם שורשם של בריאה, יצירה ועשיה הוא בתיקון הראשון של אריך אנפין.

הערת קה"ת

תו"א סח, ד.

47 משה ידבר

"משה ידבר והאלקים יענו בקול". אלה המילים הפותחות את ההסבר בתורה אור, יתרו, שאליו מפנה הטקסט.

Exodus 19:19 שמות י"ט:י"ט

ויהי קול השפך הולך וחזק מאד משה ידבר והאלקים יענו בקול:

And when the voice of the horn waxed louder and louder, Moses spoke, and G-d answered him by a voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 מי אל כמוך

"מי א-ל כמוך". הטקסט מביא בשם האדרא רבא את המילים האלה כתיקון הראשון מבין שלושה עשר תיקוני הדיקנא של אריך אנפין, ומציע ש-ל זה הוא הא-ל שבביטוי "ירננו אל א-ל חי".

Micah 7:18 מיכה ז:י"ח

מי־אל כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשא־רית נחלתו לא־יה־זיק לעד אפו כי־תפֶּן חסד הוא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth . in mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 שהוא למעלה מעלה מבחי' סוכי'ע

ההערה מציינת שהדברים על היות ה' למעלה מעלה מסוכב כל עלמין מובאים באור התורה על שלה.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שלח ח, ג.

פסוקה 7

38 ויקוד יקד אש

"יבער בערה כמו בערת אש". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי לתיאור האש שהתבוננות בעצמות ה' מציתה בלב.

Isaiah 10:16 ישעיהו י"ט:י"ז

לְכֹן יִשְׁלַח הָאֱדוֹן ה' צְבָאוֹת בְּמִשְׁמָנִי רוּחוֹ וְתַחַת כְּבֹדוֹ יִקְדּוּ יְקֹד פִּיקוּד אֵשׁ:

Therefore will the L-rd, the L-RD of hosts, Send among his fat ones leanness; And under his glory there shall be kindled A burning like the burning of fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

39 כחשכה כאורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קלט, יב.

40 כחשכה כאורה

"גם חושך לא יחשיך ממך... ולילה כיום יאיר". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה ביחס לעצמותו של ה', שלפניו ההסתר אינו מסתיר.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּיּוֹם יֵאִיר כַּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 הנה מחמת שהתבוננות . . תשוקתם וחפצם

ההערה מציינת שהקטע הזה, העוסק בסיבה לכך שהתבוננות בעצמותו של ה' יכולה להגיע אל הלב והבשר הגשמיים, מובא באור התורה על שיר השירים.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שה"ש א' ע' רסט.

42 לבי ובשרי ירננו אל אל חי

הלב והבשר "ירננו אל א-ל חי": אל ה' עצמו, עוד לפני שהוא זה שנותן חיים, ולכן הכמיהה יכולה להגיע עד הגוף.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג

נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָה נַפְשִׁי לַחֲצוֹת ה' לִבִּי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֶל־אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 ע"פ לא תהי משכלה

שם נקראות האהבה והיראה "כן" ו"בת". מי שמנסה להשיג אהבה ויראה ישירות, בלי ההתבוננות העמוקה יותר, "לעולם לא יוליד" אהבה ויראה אמיתיות אלא דמיונות חולפים: זהו "משכלה", ואילו "עקרה" היא מי

49 בד"ה מראיהם ומעשיהם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א ט, ד.

50 מראיהם ומעשיהם

בחזון המרכבה של יחזקאל: "מראיהם ומעשיהם". אלה המילים הפותחות את המאמר שאליו מפנה הטקסט.

Ezekiel 1:16 יחזקאל א:ט"ז

מֵרָאָה הָאוֹפָנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תְּרִשִׁישׁ וּדְמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּן וּמֵרָאֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּאֶשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפֵן בְּתוֹךְ הָאוֹפֵן:

The appearance of the wheels and their work was like unto the colour of a beryl; and they four had one likeness; and their appearance and their work was as it were a wheel within a wheel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 וארשתיך לי לעולם

"וארשתיך לי לעולם": אדמו"ר הזקן מפרש את "לעולם" בקידושין העתידיים, שלא ייפלו עוד לעולם.

Hosea 2:21 הושע ב:כ"א

וְאַרְשִׁיתִי לִי לְעוֹלָם וְאַרְשִׁיתִי לִי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים:

And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lovingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 וארשתיך לי לעולם

ברעיא מהימנא על פרשת כי תצא: בגאולה האחרונה "לא יוכל לשלוח כל ימיו", כפי שנאמר: "וארשתיך לי לעולם".

Zohar, Ki Teitzei 1:24-3:33 ספר הזהר, כי תצא א:כ"ד-ג:ל"ג

53 אקים את סוכת דוד

"ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת". כנסת ישראל נמצאת כעת במצב של נפילה, עולה ויורדת; בעתיד ה' יקים אותה לתמיד.

Amos 9:11 עמוס ט:י"א

בַּיּוֹם הַהוּא אֶקִּים אֶת־סֹכֶת דָּוִד הַנִּפְלֹת וְגִדְרֹתֶי אֶת־פְּרִצֶיהָ וְהִרְסֹתֶיהָ אֶקִּים וּבְנִיתֶיהָ כִּימֵי עוֹלָם:

In that day will I raise up The tabernacle of David that is fallen, And close up the breaches thereof, And I will raise up his ruins, And I will build it as in the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עמוס ט, יא.

54 קמה וגם נצבה

חלומי של יוסף: "והנה קמה אלומתי וגם ניצבה". מילים אלה מתארות את סוכת דוד, שתקום ותעמוד איתנה לעד.

Genesis 37:7 בראשית ל"ז:ז

וְהִנֵּה אֲנִינָהוּ מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה אֶלְמָתִי וְגַם־נִצְבָּה וְהִנֵּה תִסְבִּינָהּ אֶלְמָתֶיכֶם וּתְשַׁתְּחֲרִין לְאֵלְמָתִי:

for, behold, we were binding sheaves in the field, and, lo, my sheaf arose, and also stood upright; and, behold, your sheaves came round about, and bowed down to my sheaf

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לו, ז.

55 אשר קדשנו במצותיו

ההערה מפנה לאור התורה על נ"ך לדיון בברכה "אשר קדשנו במצוותיו".

הערת קה"ת

ראה באוה"ת נ"ך-ב ע' תתצ.

בגלויות הקודמות כנסת ישראל שבה מעצמה, אך על גלות זו נאמר: "נפלה לא תוסיף קום" (Amos 5:2); לכן נאמר: "אקים את סוכת דוד הנופלת" — הקדוש ברוך הוא יקים אותה בעצמו.

Zohar, Vayikra 10:80-11:88 ספר הזהר, ויקרא י:פ"א-י"א:פ"ח

So the Community of Israel, on all previous occasions in which she was in exile, when the appointed time came, used to return of herself to the King; but in this exile the Holy One, blessed be He, will himself take her by the hand and raise her and comfort her and restore her to his palace. So it is written: 'In that day I will raise up the tabernacle of David that is fallen' (Amos 9, 11), the 'tabernacle of David' being 'identical with the 'Virgin of Israel

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 9

הגמרא דורשת את הפסוק "וה' האמירך היום": הקדוש ברוך הוא אומר לישראל, "עשיתם אותי חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם".

Berakhot 6a:21 ברכות ו' א:כ"א

ומי משתבח קודשא בריך הוא בשבחיהו ד'ישראל? אין, דכתיב: "את ה' האמרת היום". וכתיב: "וה' האמירך היום", אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם.

Does, then, the Holy One, blessed be He, glory in the praises of Israel ? Yes, for it is written, "Thou hast avouched the L-rd this day" (Deut. xxvi. 17) and "The L-rd hath avouched thee this day " (ibid. v. 18). The Holy One, blessed be He, said to Israel, "You have made Me the only object of my love in the world, so I shall make you the only object of My love in the world

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

אותה דרשה על "את ה' האמרת היום" ועל "וה' האמירך היום" מופיעה בחגיגה, אחד המקומות שהטקסט מונה.

Chagigah 3a:18-19 חגיגה ג' א:י"ח-י"ט

וְעוֹד דָּרַשׁ: "אֵת ה' הָאֲמַרְתָּ הַיּוֹם", "וְה' הָאֲמִירְךָ הַיּוֹם", אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עָשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם. אַתֶּם עָשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, דְּכַתִּיב: "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד", וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם חֲטִיבָה אַחַת בְּעוֹלָם, שְׁנָאֵמַר:

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

59 את ה' האמרת היום

על "ביום השביעי" מביא המדרש את הדרשה על "את ה' האמרת היום" ועל "וה' האמירך היום": הקדוש ברוך הוא אומר לישראל, "עשיתם אותי

מנהון אמר: למה הדבר דומה? לעשיר שהיה לו בן. בא בנו מבית הספר. מצא תמחוי לפני אביו. נטל אביו חתיכה אחת ונתנה לו. מה עשה בנו? אמר לו: איני מבקש אלא מזה שבתוך פוך. מה עשה? נתנו לו. ולמה? על שהיה מחבבו, נתן לו מתוך פיו. הוי, כי הי' יתן חכמה, וכל ...

Another matter, "He gave to Moses," that is what is written: "For the L-rd grants wisdom; from His mouth come knowledge and understanding" (Proverbs 2:6). Great is wisdom, but greater than it are knowledge and understanding. That is, "for the L-rd grants wisdom," but to those whom He loves, "from His mouth come knowledge and understanding." Rabbi Yitzhak and Rabbi Levi, one of them said: To what is the matter comparable? To a wealthy man who had a son. His son came from school and saw a tray be-
... fore his

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

66 ומענין האמרת היום רבות שם ר"פ מ"ה

ההערה מציינת שמדרש רבה על "את הי' האמרת היום" מובא ומתבאר ב-Or HaTorah על פרשת כי תבוא, הפרשה שבה מופיע הפסוק.
הערת קה"ת
מובא ונתבאר באוה"ת תבוא ע"י תתרכס.

67 במדרש איכה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
פ"א, בה.

68 על אלה אני

"על אלה אני בוכה". הטקסט מונה את מדרש איכה על פסוק זה בין המקורות העוסקים בפסוק "את הוי' האמרת היום".
Lamentations 1:16 איכה א' ט"ז
על-אלה אני בוכה עיני עיני ירדה מים כִּי־רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מְשִׁיב נֶפְשִׁי הָיוּ בְנֵי שׁוֹמְמִים כִּי גָבַר אוֹיֵב:
For these things I weep; Mine eye, Mine eye runneth down with water; Because the comforter is far from me, Even he that should refresh my soul; My children are desolate,
'Because the enemy hath prevailed
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 חגיגה ד"ג ע"א ברכות ד"ו

ההערה מציינת שהקטעים מחגיגה 3a ומברכות 6a על "את הי' האמרת היום" הועתקו ב-Or HaTorah על פרשת כי תבוא.
הערת קה"ת
נעתקו באוה"ת תבוא ע"י תתרכס וע"י תתרכס.

70 את הי' האמרת

"הצהרת היום שה' הוא אלקיך". אדמו"ר הזקן מפרש את "האמרת" בלשון סיבתית: באמצעות התורה האדם גורם ל"אמירתו" של הי'.
Deuteronomy 26:17 דברים כ"ו: י"ז
אֲתֵּי־הָאֱמֻנָה הַיּוֹם לְהִיּוֹת לְךָ לְאֱלֹקִים וּלְלַכֵּת בְּדִרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּלְשַׁמֵּעַ בְּקוֹלוֹ:
Thou hast avouched the L-RD this day to be thy G-d, and that thou wouldest walk in His ways, and keep His statutes,

חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם". זהו הקטע בפרשת נשא, פרק יד, שהטקסט מונה.

Bamidbar Rabbah 14:4 במדבר רבה י"ד:ד'

60 הקול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ע"ל ר"פ אחרי (כה, ג). וש"נ. [כ].

61 ע"פ ביום השמיני עצרת

שם מבואר הפסוק "ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתך": מן התורה נעשית "סוכה", כלומר צל, שכן מהבל הדיבור נעשה אור מקיף לנשמה, בחינת "מוצא פי הי'". אותו קטע עצמו מפנה לסוף מאמר המתחיל "וארשתיך ליי".
הערת קה"ת
לקו"ת שמע"צ פד, ב.

62 ביום השמיני עצרת

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם" — הפסוק על שמיני עצרת שעליו נאמר המאמר המצוטט.
Numbers 29:35 במדבר כ"ט:ל"ה
בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֵרַת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאָכְתָּ עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall
;do no manner of servile work
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 ואשים דברי בפוך

"ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתך". המאמר המצוטט דורש זאת כך: דברי התורה נעשים "צל", אור מקיף לנשמה.
Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז
וְאֲשֶׁם דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֶל יָדִי כִסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אֲתָה:
And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion:
'Thou art My people
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 מפיו דעת ותבונה

"כי הי' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה". הטקסט מביא את המדרש על הפסוק בהקשר של מה שיוצא מפיו הי'.
Proverbs 2:6 משלי ב':ו'
כִּי־הִי יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי וְדַעַת וְתִבְוֵנָה:
For the L-RD giveth wisdom, Out of His mouth cometh
;knowledge and discernment
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 מפיו דעת ותבונה

על "ויתן אל משה" (שמות לא, יח), המדרש מביא את הפסוק "מפיו דעת ותבונה": גדולה היא החכמה, אך הדעת והתבונה גדולות ממנה, וה' נותן אותן מפיו שלו למי שהוא אוהב.
Shemot Rabbah 41:3 שמות רבה מ"א:ג'
דבר אחר: ויתן אל משה, הה"ד (משלי ב): כי הי' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. גדולה החכמה וגדולה הדעת ותבונה, הוי. כי הי' יתן חכמה, אבל למי שהוא אוהב, מפיו דעת ותבונה. ר' יצחק ורי לוי, חד

גוף סובלו, גוף קשה - פחד שוכרו, פחד קשה - יין מפיגו, יין קשה -
שינה מפפחתו; ומיתה - קשה ...
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
ב"ב י, א.

76 וברא דיהיב פרוטה לעני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ב"ב שם.

77 ושיבה בצדקה

"ציון במשפט תפדה ושיבה בצדקה". איגרת הקודש מבססת על כך את
הקביעה שישראל נגאלים רק באמצעות צדקה.
Isaiah 1:27 ישעיהו א' כ"ז
ציון במשפט תפדה ושיבה בצדקה:
Zion shall be redeemed with justice, And they that return of
her with righteousness
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 סדיה שמאלו תחת לראשו

שם, בסוף המאמר "שמאלו תחת לראשי", אומר אדמו"ר הזקן שצדקה
שקולה כנגד כל המצוות, שכן "צדקה תרומם גוי"; היא מביאה למצב של
"חיבוק" שאינו נפרד ואינו חוזר לאחור, פנים אל פנים. הדברים משלימים
את תפקידה של הצדקה באירוסין "בצדק".
הערת קה"ת
תו"א פו, ג.

79 רשע מכתיר את הצדיק

"כי רשע מכתיר את הצדיק". בתוך האדם, כפי שמוכח בהערה בשם אור
התורה, הכוונה לנפש הבהמית המתלבשת בנפש האלקית.
Habakkuk 1:4 חבקוק א' ד'
עליכן תפוג תורה ולא יצא לנצח משפט כי רשע מכתיר את הצדיק
עליכן יצא משפט מעקל:
Therefore the law is slacked, And right doth never go forth;
For the wicked doth beset the righteous; Therefore right
goeth forth perverted
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
חבקוק א, ד.

80 ובערת הרע מקרבך

"ובערת הרע מקרבך", נאמר על נביא השקר וחוזר במקומות נוספים בספר
דברים. כאן הכוונה למשפט שאדם פוסק על הרע שבתוכו.
Deuteronomy 13:6 דברים י"ג ו'

והנביא ההוא או חלם החלום והוא יומת כי דבר-סרה עליהי אלקיכם
המוציא אתכם מארץ מצרים והפך מבית עבדים להדיח מזה הדרך
אשר צוהי אלקיך לקחת בה ובערתה הרע מקרבך:

And that prophet, or that dreamer of dreams, shall be put to
death; because he hath spoken perversion against the L-RD
your G-d, who brought you out of the land of Egypt, and re-
deemed thee out of the house of bondage, to draw thee aside
out of the way which the L-RD thy G-d commanded thee to
walk in. So shalt thou put away the evil from the midst of
thee.

and His commandments, and His ordinances, and hearken
unto His voice

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
דברים כו, יז.

71 הערת קה"ת מפנה לבב Gittin 56b למילים האלה.

Gittin 56b גיטין נ"ו ב

פסקה 10

72 שנותן לה טבעת בחי' אור מקיף

באור התורה על ברכה, המצוטט בהערה, נאמר שטבעת הקידושין היא דבר
עגול, המורה שהמשכה היא מבחינת סובב כל עלמין, בחינת אור מקיף.
עוד נאמר שאף שעל פי הדין אין צורך בטבעת לקידושין, ודי בפרוטה או
בשוויה, "מנהג ישראל תורה" לקדש בטבעת. ההערה מפנה גם לאור
התורה על הסידור להרחבה בעניין הטבעת.

הערת קה"ת

"מ"ש בכמה מקומות וכתבים בענין טבעת קדושין שהוא דבר עגול שזה
מורה על היות ההמשכה מבחי' סובב"ע שהוא בחי' מקיף" — אוה"ת ברכה ע'
אתתמה. ומוסיף שם "והגם דמדינא א"צ לקדושין טבעת שהרי מתקדשת
בפרוטה או שוה פרוטה מ"מ מנהג ישראל תורה שמקדשין בטבעת". עוד
בענין טבעת ראה אוה"ת סידור ע' רכד.

73 את ה' האמרת היום

"את הוי' האמרת היום": לימוד התורה שבאמצעותו האדם ממשיך על עצמו
את האור המקיף, בדומה לטבעת הקידושין.

Deuteronomy 26:17 דברים כ"ו י"ז

אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַיּוֹם לְהָיוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וּלְלַקֵּחַ בְּרִיתְךָ וְלִשְׁמֹר חֻקֵּי
וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹל:

Thou hast avouched the L-RD this day to be thy G-d, and
that thou wouldest walk in His ways, and keep His statutes,
and His commandments, and His ordinances, and hearken
unto His voice

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 שבקדושין . . רק לבעלה

הגמרא מסבירה שהמשנה נוקטת לשון "מקדש" ביחס לאדם, משום שהוא
אוסר את האשה על כל העולם כהקדש, רכוש שהוקדש; הערת קה"ת מפנה
לתוספות שם.

Kiddushin 2b קידושין כ' ב

הערת קה"ת

קידושין ב, ב תוד"ה דאסר.

פסקה 11

75 גדולה צדקה שמקרבת

"גדולה צדקה, שהיא מקרבת את הגאולה". אדמו"ר הזקן מפרש את
ה"צדק" שבספר הושע כצדקה זו, הגואלת את הנשמה.

Bava Batra 10a:12-13 בבא בתרא י"א י"ב-י"ג

תנאי, רבי יהודה אומר: גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, שנאמר:
"כה אמר ה', שמרו משפט ועשו צדקה, כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי
להגלות". הוא היה אומר, עשרה דברים קשים נבראו בעולם: הר קשה
- ברזל מחתכו, ברזל קשה - אור מפעפעו, אור קשה - מים מכבין אותו,
מים קשים - עבים סובלים אותו, עבים קשים - רוח מפזרתו, רוח קשה -

81 ליעקב אשר פדה

"כה אמר הוי' לבית יעקב אשר פדה את אברהם". כאן הפסוק ממחיש את הרחמים של יעקב, שבאמצעותם הוא גואל.

Isaiah 29:22 ישעיהו כ"ט:כ"ב

לְכֹן כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹהֵי־בֵית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת־אַבְרָהָם לֹא־עָתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עָתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ:

Therefore thus saith the L-RD, who redeemed Abraham, concerning the house of Jacob: Jacob shall not now be ;ashamed, Neither shall his face now wax pale

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ישע"י כט, כב. (לבית יעקב. ובכמה מדרו"ל — סנה' יט, ב. ועוד — מוכח דהכוונה ליעקב עצמו). וע' לעיל באמור ד"ה וספרתם פ"ב (לה, ג). וש"נ. [כ].

82 ובמשפט . . אשר פדה את אברהם

ההערה מציינת שהקטע מצוטט באור התורה על משפטים, ושם נאמר "שרשע מכתיר" פירושו שהנפש הבהמית מתלבשת בנפש האלקית; אור התורה על שופטים מכאר זאת בהרחבה.

קטע זה מובא באוה"ת משפטים ע' א"פ. א"צג ושם מציין ע"ז "ורשע מכתיר הו"ע נה"ב המלבשת נה"א". וראה גם באוה"ת שופטים ע' תתל דשם מכאר בארוכה.

83 ליעקב אשר פדה את אברהם

הגמרא דורשת את הפסוק על יעקב עצמו: יעקב גאל את אברהם מן הצער הכרוך בגידול ילדים. ההערה מביאה זאת כדי להראות שהפסוק מתכוון ליעקב עצמו.

Sanhedrin 19b:18 סנהדרין י"ט ב"ח

"לְכֹן כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי בֵית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם", וְכִי הֵיכָן מְצִינוּ בַּיַּעֲקֹב שְׁפָדָא לְאַבְרָהָם? אָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁפָדָא מְצַעַר גִּידוּל בְּנִים. וְהָיִינוּ דְּכָתִיב: "לֹא עָתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב וְגו'", "לֹא עָתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב" - מֵאֲבִיו, "וְלֹא עָתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ" - מֵאֲבִי אָבִיו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

84 כפי בשלח ע"פ אשריה

שם מוסבר "דרך הוי"י": ה' נעלה מחכמה, וכדי שיתגלה שם הוי', המביא את העולמות לידי מציאות, היה צורך להמשיך את טובו ורחמיו, "רחמים רבים". הטקסט מפנה לשם לביאור "משפט וצדקה ביעקב אתה עשית".

85 משפט וצדקה ביעקב אתה עשית

"משפט וצדקה ביעקב אתה עשית", כפי שהוסבר במאמר שבתורה אור שאליו מפנה הטקסט.

Psalms 99:4 תהילים צ"ט:ד

וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהַב אֶתָּה כּוֹנֵנֶת מִשְׁרִים מִשְׁפָּט וְצָדָקָה בַּיַּעֲקֹב אֶתָּה עֲשִׂית:

The strength also of the king who loveth justice— Thou hast established equity, Thou hast executed justice and righteousness in Jacob

86 ברכות פי עקב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

87 וארשתיך לי בצדק ובמשפט

המדרש על עקב: ישראל מביאים משפט וצדקה, ה' מביא חסד ורחמים, ויחד הם נעשים כתר לישראל: "וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים". בהערת קה"ת מצוין המקור כפרק ג, סעיף ט, לפי מספור אחר.

Devarim Rabbah 3:7 דברים רבה ג':ז

88 וארשתיך לי באמונה

"וארשתיך לי באמונה, וידעת את הוי"י". זהו הפסוק החותם את ההפטרה, והוא נקרא כאן כארוסין באמצעות אמונה ולאחריהם הנישואין של "ידיעה".

Hosea 2:22 הושע ב':כ"ב

וְאַרְשִׁיתִיךָ לִי בְּאֱמוּנָה וְיָדַעְתָּ אֶת־הָאֱלֹהִים

And I will betroth thee unto Me in faithfulness; And thou shalt know the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 דכולא קמיה כלא חשיבי

הזהר למלמד שהיראה העיקרית היא לירא את ה' משום שהוא שורש כל העולמות, ויכולא קמיה כלא חשיבי. אדמו"ר הזקן הופך זאת לתוכנה של ההתבוננות באמונה.

Zohar, Introduction 20:188-22:199 ספר הזהר, הקדמה כ"קפ"ח- כ"ב:קצ"ט

The genuine type is that which makes a man fear his Master because He is the mighty ruler, the rock and foundation of all worlds, before whom all existing things are as nought, as it has been said: "and all the inhabitants of the earth are as nought" (Dan. 4, 32), and place his goal in that spot which is called yir'ah (fear)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

90 ע"פ כי אברהם לא ידענו

שם מוסבר "כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו": בגלות איננו יכולים לראות את האותות של ה', שכן ההתגלות של אברהם וישראל הייתה מבחינת ממלא כל עלמין, ואילו "אתה הוי' אבינו גואלנו" הוא למעלה אף מאברהם. הדבר מעמיק את האמונה בה' שלמעלה מכל העולמות, שהיא האירוסין "באמונה".

91 כי אברהם לא ידענו

"כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, אתה הוי' אבינו גואלנו". זהו הפסוק מתוך המאמר בתורה אור שאליו מתייחס הטקסט.

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

כִּי־אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יָדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יָכִירָנוּ אַתָּה ה' אֲבִינוּ גֹאֲלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 והאדם ידע

"וידע האדם את חווה אשתו": ידיעה כביטוי לקשר של איחוד, המעניק ל"וידעת את הוי" את משמעות הנישואין.

Genesis 4:1 בראשית ד':א'

וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־ה'

And the man knew Eve his wife; and she conceived and bore Cain, and said: 'I have agotten a man with the help of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, א.

93 ומלאה הארץ דעה

"כי מלאה הארץ דעה את הוי" כמים לים מכסים". הפסוק נקרא כאן כתיאור של אדם המלא לגמרי בידיעת ה'.

Isaiah 11:9 ישעיהו י"א:ט'

לֹא־יָרְעוּ וְלֹא־יִשְׁחִיתוּ בְּכָל־הָר קִדְשִׁי כִּי־מִלְאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת־Havayah כְּמִים לַיָּם מְכַסִּים:

They shall not hurt nor destroy In all My holy mountain; For the earth shall be full of the knowledge of the L-RD, As the waters cover the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י יא, ט.

94 לעורר רחמים רבים על נפשו

אור התורה, המצוטט בהערה, משווה את ההתעוררות של רחמים רבים על נפשו של אדם למאמר הראשון בלקוטי תורה, "תקעו בחודש שופר", על "משפט לאלקי יעקב": המשפט שם הוא רחמים, הממשיכים רחמים עליונים לכל השנה, כדי שהקב"ה יעזור לו לכבוש [את הרע].

הערת קה"ת

"והוא ע"ד מ"ש בלקו"ת סד"ה תקעו בחדש שופר דרוש הראשון בפ"י ומשפט לאלקי יעקב וז"ל ובבחי' זו נמשך משפט דאיהו רחמי להמשיך לו רחמים עליונים על כל השנה להיות הקב"ה עוזרו לאכפא כו" — אוה"ת שופטים ע' תתלא ע"ש בארוכה.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/9/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/9/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק